

დროშა

ოქკვირეული სახსარტრ-სალიტრატრუ შუარალი

განცხადების ტარიფი:

ერთი გვრდი 100 მ.
ნახევარი გვრდი . . . 50 მ.
მეოთხედი გვრდი . . . 35 მ.

ხელის მოწერა:

საში თვით 1 მან. 20 კ.
ერთი თვით — 40 კ.
ცალკე ნთქრთ ყვულგან . . . 20 კ.

რედაქციის მისამართი:

რუსთაველის პრ. № 22.

კონტორის მისამართი:

განათლების სახ. კომისარიატი, სახელ-
გამი. ლორის-მელიქის ქ. № 5.
მიიღება ხელის მოწერა დილის 8-2 ს.

№ 15

კვირა, 8 ივნისი 1924 წ.

№ 15

ა ლ ქ ი

ცეცხლის წინ ისხდნენ ემწევილები და მათი ბებო. ჟარდავი ეფინათ. მუთაქა ეგდო. ლაშკარი ბუზრის თავს იდგა ვიწრო თაროზედ. კედელი შეეჩნეათ ფანჯრის სახით, ავტურები მწყრივად გამოეწივნათ და ეს არშაა ბუზრის სამეფო იყო, ზოგირად ნივთის დასაწყობიკ სახელდახელო. სხეები დიდ ტახტზედ ისხდნენ, ვახშამს ელოდნენ. ერთი ქსოვდა, სხვას მკლავები ნამწევე ფრთებ-სავით ჩამოეყარა, ცეცხლს გასცქეროდა. როსტომი გან-ცალკევეთუიყო პატარა ტახტზედ და თოფს ჰფერავდა. იტყოდა ბებო:

— .. გადაიარეს უმაღლესი კლდე და გადახედეს ტრამალ ადგილას: ტაშირი იყო; არსად სწაღნდა არც ხე, არც ჯვარი. ჭერმიხდილს ბალახს დაეფარა მთლად არე-მარე. მინდორი შუა ადგილას დახრილი იყო და ზედ კომ-კიმებდა კალოდ გაშლილი წყალი: ჩამავალი მზის სხივე-ბი დასთამაშებდნენ. ტბას ნაპირებზედ მოსდებოდა ქვე-შა-შარილი და მის გარშემო ირბოდა ლელწაში შამბად. გაემართნენ იქითენ. ნაკადს წაადგნენ ტბორში შემდი-ნარს. წყურვილით იხოებოდნენ და დიდად გაეხარდათ. ჩამოდნენ, დაეწაფნენ; გული იჯერეს. ნახეს თავს დასდ-გომოდათ დედაბერი. მიემწეოდნა და უთხრა: ამას იქით ნღლარ წახედა, ტბას ნუ მიეცხადებოთ. რატომო? ალქის სასხლეა იქ და განრისხდებაო...

— ბებო, გეთაყვა, რა არის ალქი?

— ავი სულაი ალქაჯზედაც, ალზედაც დიდი. იშვია-

თია. მშვენიერი ქალის სახით მოველინება ადამიანს, მო-ხიბლავს, მიიზიდავს და...

— მერბო?

— თმებით დაახრბოს; დიდი თმა აქვს. მიწამდინ დასთრევს. შემოახევეს ტევრებს ყელზედ და...

— უი მე!

— რამ შეგაშინათ? ლოცვას გასწავლით, იმას იტ-ყვით და განქარდება.

— რა ლოცვას?

— დამიგდეთ ყური: დავსწევები, დამეძინება, პირ-ჯვარი დამეწერება, ცხრა ხატი, ცხრა ანგელოზი სულ თა-ვით დამესვენება; ჯვარი წყალობს, ჯვარცმული, ვერას მაენებს მაცთური, მწეა...

— მოდიოთ კარგი: ვახშამი მხად არის.

— როსტომ, მორჩი შენც!

— ძია, ადრე წახედა სანადიროთ? მეც წამიყვანე!

— მე რომ წაედა, შენ ჯერ შუა ძილში იქნები.

— ეხლავე მოეცხადებ ყველაფერს; რომ ასდგები, მეც წამოვბეტიბი.

— არა! შორს მივიდვიარ, უღრან ტყეში. შენ ჯერ ბალლი ხარ, ვერ შესძლებ ჩემთან სიარულს. რომ გაიზრდე-ბი, თოფს გიყიდის; ერთად ვიაროთ სანადიროდ, უთხრა ბიძამ. და ადგა, კაიოზედ შეკიდა თოფი. ძლიერი იარა-ლი იყო საუკეთესო ყალიბისა. ფხა გაუსინჯა ხანჯლის, ხანჯლის შეიღოს, ჩააწყო გულდაში ხმაილი, შარილი, თოკი და მოჰკრა პირი. გადააწყო სანადირო ტანისამოსი.

— სესე, ქეებას ყელსაბამი გამომიტანე კბილებიანი.

საქართველოს კომუნისტურ პარტიის ცენტრალური კომიტეტის არჩეული მე-III ყრილობაზე.

მოურბენინა რკინის სალტა. მწვეტები ძღარბის გე-
ლივით ჰქონდა ასხმული. რგოლისთვის ტყავი მოედოთ
ქვევიდან, კისერი არ ჩაპუდოდა. გაუსინჯა აბზინდები
და გულსათან მიაგდო ნივთი. როცა ნახა, ყველაფერი
მზად იყო ხელები დაიბანა და სუფრას მიუჯდა.

— ისევ სანადიროდ! გაღებვე პარტიოსანი ვაჟკაცი
ტყესა თუ ხევ-ღერს. სახში ველარა გზედავით. ლამის კე-
რა შეარბოვის შენ გარეწრობამ.

— აღარ შეგშენის ნადირთა დევნა.

— ოჯახს რა უშავს? თუ აქამდინ არა ეწეო რა,
ცხლა...

— აღარ შეგშენის ნადირთა დევნა.

— კარგი, დედი, ნუ გასჯავრდები. ვეცდები ნელ-
ნელა დავივიწყო ეს ჩემი საყვარელი გასართობი. ხვალ კი
უთუოდ უნდა წავიდე: ირმების ნავალი მაქვს დაკლული,
მთელი რემისა, და ხელგავიანი დავიბრუნდებით.

— შორს არის? იმდღესაც შუალამისას მძლივს მოახ-
წიე, შეშვარია ცოლმა.

— და მთელი შველი მოგიტანეთ. იმედი მაქვს დრო-
ზე დაგებდნენ.

— ქვებაც თან მიგაყავს?

— შეიძლება ირმის ნახირს დათვი მოსდევდეს ან
მგლების ხროვა და დამპირდება მებრძოლი ძალო.

— თუ ბიფათი რამ შეგმთხვია, დავილუპებით.

— ნუ გეფუქრებათ: თუ დამიღამდა, დავანთებ
ცეცხლს და მიგწვევით თოვით ხელში ნადირი უფროსის
ცეცხლის სინათლეს. ძალოც ხომ მიგაყავს და...

ახლად იყო ისი აზრული, როდესაც როსტომმა გა-
აპრილა კარები და გასცდა სახლს. პირდაპირ მიდიოდა:
მიზანში ჰქონდა ამოღებული ადგილიც, ნადირიც. ფეხს
აჩქარებდა: მანძილი ჰქონდა გასაღებული და უნდოდა

დროზედ მისულიყო, ჩაჰსაფრებოდა, შეშვდა სათოფედ
ფრინველი თუ მცირე ნადირი, არ ესროლა:

— გამიბრობს, დამავიანებს: ეგებ ისეთ ღრძს მი-
ვიდე, წყალზედ ჯერ არ ჩასულიყოს რემა, გაიფიქრა.

განავრბო გზა, შევიდა ტყეში. წვრილიანს აყრილი
დაენაცვლა, საირმე. მიაღწია. აირჩია ადგილი. ჩაესაფრა.
ცდამ ამოიდ ჩაუარა: მზე საშუადღოზედ ავიდა, ნადირი
კი არსდა სჩანდა. გაუცვირდა, ნუ თუ რემა უფრო ადრე
ჩამოვიდაო. ადგა, აჭედა ცეცხლს ხევიტხევით. ძლივს ეტყუ-
ბოდა ნაეალი. მაინც მისდევდა ნაფეხურებს. მოლად გა-
მოხრულ ირემს წააწყდა. ადგილი სჩანდა ნახრძოლ-ნა-
ქელი.

— დათვი დასცემიათ. ხარ-ირემი დაუმორჩილებია.
რა მშვენიერი ჩნებია! თავი გადუღვია ნახირის დასაცა-
ვად, შებრძოლებია. ბეჩავ, ვაჟკაცი!

— ერის ხანს ჩაფიქრდა. ხეგს დაუბრუნდა. დაჭედა
მის ნაპირს: სადმე სხვა გზას დაჰქინდნენო წყალზედ ჩა-
სავალს. კელავ მიავნო და ჩაესაფრა, მზე დაიხარა ირმის
ლოდინში. ხმაურმა ოდნე შეარხია წყნარი ჰაერი. დაადო
უკრი დედამიწას, სუნთქვა ჩაიკრა.

— ეჭი, მოდიან, ახოლელებიან! წარმოსტევა კაცმა
და მოიმარჯვა იარაღი. აწ მაიო ჩქამი ცხადად ისმოდა.
აირია რემის ფეხის ხმა: მალე მოლადაც მისწვდა.

გაგეშოლი კელავ დაეტანა! სთქვა მონადირეშ და
გაეშურა, საიღამაც ხმები ისმოდა. ფრთხილად ვიღოდა:
სისხლით დამთვრალს ძლიერს ნადირს არ წააწყდო.
მზე ჩაესვენა: ტყეს ბინდებანი ჩამოერია. დათეს წაეცქია
მსხვერპლი, ჰმუნუნდა.

— ჰა, შე წყეულო!

გაუმზნა. ერის ღრძს გაისმა თოვლის გრიალი, და-
თვის ღრიალი. ნადირისკენ გაფრინდა ძაღლი. მონადი-

საქ. კომ. პარ. საკონტროლო კომისია.

რემ მწრაფელ ჩადვა გული, რომ დაჰყვებოდა მასზედ მოსულ მზეცს. გაწეულს წამებში, მაგრამ დათვი არ დაე-
ქნა. ვერ მიუღია დაქრილს ქეცა, მხოლოდ ჰყეფავდა. მონადირე ხეს ეფარა, თოფს უღირებდა: ის ეგონა, დათ-
ვი აფერ დაშეცემო. ძაღლის ყეფა წელსელ დაშორდა. არ
გამართლდა მისი შიში. დაქრილისკენ თითონ წავიდა.
დათვი დიოდა, სისხლის კვალი მისდევდა ნავალს. ჭიანჭი
იყო. მზეცი ლოდეს ეფარებოდა, სიბნელისგან არც კარ-
გად ჩანდა. გაჭრა ნადირი. ძაღლის ყეფა უცებ შეჩერდა.
მივიდა როსტომი. ნაპრალი სჩანდნენ, რაღაც ზერელები
ხეებსა და ხეებ შუა შერგავლებული ნაგლეჯნი დაფლე-
თილი კლდისა, გელაზები დიდრიზ დიდრიზნი.

დაქრილ მზეცის დადევნებას თავი ანება: ჩამოხველ-
და, საშინაო იყო. მკირედ კიდედ გაიარა და მოესმა წყა-
ლის ჩხრჩილი. წყარო სჩქრიდა ლოდის ძირიდან. საგუ-
ბარი გაეთხარა, ტბა-მოირევად დატრიალებდა. დაუარა,
დაკვირვებით გასინჯა არე: სიგეო თუ გასაფრთხილი
არა მოსჩანდა. აღარ იყო დაბრუნების დრო; არც უნდო-
და ეხლა შინ ჩასვლა: დაქრილ მზეცის ხელთ მოგდება
გადაწყვიტა.

— ხვალ მივაგნებ იმის ბუნავს და დავათავებ: სად-
მე ახლო ექნება ბინა, დაასვენა კაცმა.

მოხიდა ხმელი, დანათო ცეცხლი. ნაბადზედ იჯდა.
ეხმას სჯადა. ქეცხაც იქ ეწვა. მოუსვენრად იყო ძაღ-
ლი, წამსა და წამს ექოჩრებოდა.

— არც ამის უნდა შეურჩევდეს ჩემს დამარცხებას,
გაიფიქრა და ანუგეშა:

— ნუ გეღარდებამ! ვერსად წავგივია: დაქრილია, და-
ვიმოჩირილებთ.

* *

ნაკვერჩხლებათ ჩაიშალა ცეცხლი გზნებულს, ღად-
ლაღებდა.

— ვაშშიშინო, ააგე მწვადი! ეუბნებოდა.

ვატყაც მხოლოდ შერჩენიდა ხმელი ხმალი: არ ეს-
როლა არც კაცობი გუნდს, აღარც კურდღელსა, დილას
რომ შეზხედნენ. გაეღიმა; მოაგონდა საარაკო უშუო კაბუ-
კი. უთხრა მისანამ:

— იმდენს სარჩოს მოგანიჭებს ღმერთი კეთილი,
შინამდინაც ვერ მიიტანო!

და საკვირვალად აღსრულდა გრძნელის სიტყვა.

— არ გახსოვს ეს თქმა? ეეშ!

დაანება თავი ოცნებას: ხორცეულს ვერ გააჩენდა
ველარც ნატყობია. უცხიმო პურს ცეცხლზედ ჰხუხდა
ისე ჰქუსნავდა. მაინც მწრალი არ იყო ლუკმა: იქვე წყა-
რო გადმოდიოდა.

— დააღზე პური! სეი უშურეებლად!

მეტად ზნელოდა. ვერ ატანდა ვარსკვლავთ სხივი
გაფთოთილი ხეებს მივარე გვიან ამოვიდოდა: დაეცხმა
დალოლს, მილეულს. მივიდა წყალთან, დაეწაფა, გული
იფერა: ბინისკენ რომ შემოტრიალდა, მოულოდნელ შემო-
ესმა მძლავრი კასკისი; ხმაურობამ ტყეს გაღებინა, ხეც
ჩაეფინა. შეცთა ვაჭკაკი; თოფი მხრიდან გადმოიღო,
ხეს ეფერა. ქეცხამ შეჰყეფა, მორთო ღმერთი. დაუარა
კაცმა არეს, ათევილიერა. სინჯავდა ლოდის მიდამოებს,
საიდანაც წყარო დიოდა: თითქო იჭიდა ამოვარდა ხმა-
თა გრივლი. ანთებული მუფუხალიც მიანთ-მოანთო. არა
სჩანდა რა მხოლოდ ტბორში გაისახა ლოდის აჩრდილი.
დაწენარდა კაცი, დაბრუნდა უკან. მიწვა ცეცხლთან.
მაღე ურღმა დაუხშო თვალი: დალოლი იყო, ეძინე-
ბოდა.

კაცს უცერად გამოეღვიძა, გააღო თვალი; თითქო
რაღაც საშინაობა იგრძნოვო ძილში. გაეღვიძა მილეულ
მივარეს, ფერჭმრთალ სინათლედ დაჰნათოდა მიზნედლი
არეს. აღმოსავლეთ ცის კიდურზედ ისეც ზნელოდა. ქეც-

ხას ეძინა. ნაწილ ჰფარავდა ჩანვლებულ ცეცხლის ნაკვერცხლებს. შეგაროლა: ტყის სივრცელს საგრძნობლად ძალა ებოვნა. წამოდგა კაცი, გადიოდა, ჩინჩხარას ჰკრეფდა. წაბრლილი რომ წამოიბრათა, წყვილი სინათლე შეეფეთა წყაროს თივლიდან.

— მგლის თვალები თუ ცეცხლოვნ, გაივლო გულში.

მაგრამ სინათლე არ იძროდა, არ დადიოდა უძრავ სხივებდა მიჰპყრობოდნენ, უცდიდნენ ჯანში.

— ვარცხლეტები ამოსულან ცის კიდურზედა და მეტი შეეკრთო: მგლის თვალებდა მომტყუნენ მოციმიკმენი.

მიპრუნდა ბინისკენ, დააყარა ცეცხლს ჩინჩხარა, ააპროლა. მიუჯდა, შეთბა. ძალით ცეცხლისკენ მიწვევდა, სივრცელ ეგრძნო. ლამის წყველიდა ჰუანტავდა ალი, მაგრამ იგი არ უთმობდა, მეგრად გბრძოდა; მოხიზრდა თებულის მორიოდა მის ჩასანთქმელად; ხან აქ აპობდა ბნელის სვეტი სინათლის ტალღას, ხან კი სხვა მხარში მიესკოდა. მიდმოდიოდნენ აზრდობები ვეშაბებდა ეტანებოდნენ.

კაცი მაინც ვერ წენარდებოდა, ისევ ლეღავდა: წყვილი ვარცხლეტი იქვე ენთო, არა ჰკრებოდა; მათი სხივები ილერებოდნენ როსტომის სულში, თრიაქივით ათრებოდნენ იმას, ქვედაც იქით იყურებოდა; ხან შეჰყვებოდა, ხან შეჰბოლავდა.

— არ ყოფილან ვარცხლეტები. ნეტავ რა არის? გაიფიქრა.

ათო თოფი და მიჰმართა იმ სინათლეებს. განვლო ტოროის ნაპირები, მიადგა წყაროს და... გაშვდა, სვეტად გარდქმენდა: ქალის თვალები ანათებოდნენ ისე მკვეთრად, როდესაც იჯდა დიდთმობილა. ირჩევიდა ჩრდილებიდან მისი ალაღმა, მიხილს სხივით ნანათები მისი სხეული. ბინდულ წამწამს თუ არ აზრებდა: სხივი ურხევდა გამოქცეოდნენ, არა კრთებოდნენ. აფუქვებულ მკერდზედ ბოძებოდა. იღიმებოდა... ქილით ციმიკი ამუქებდა მუწუხულ ტურებს. თმათა ტევენი საფარველად გაძრკევიდა ტანსა. ჩაჰფენოდნენ ბუბუქები ქალს კალთაშია, ჩამოშლილიყვნენ. თმათა წვერნი წყალს დასწვრიოდნენ, მოლივლივს უერთდებოდნენ, მის ქავლებში იშლებოდნენ, შიგ ირხევოდნენ. მარბრბობის სურათი შეყახარი წვივი. ნაკეთიან ფეხს იდნავ ანძრევდა.

გაიღვიბა ვაცკაცის თმა, შეინძრა-შეირბა; ძღარბის ეკლად აემართა, დაესვა კანზედ. დააბრა გაბრუნება, მაგრამ ვერ შესძლო. ადგილზედ თუ მიმტეხდა იდუმალ ძალას. მკაცრად ჰპირკედნენ ძლიერ ვაცკაცს ქალის თვალები, ნაწილთ სიმებს ავლებდნენ ტანზედ, ჩაეუბლოდნენ. ხიდიოვით მიიზიდა ქალმა ვაცკაცი, თანისთანად დაიახლოვა. სულწასულად ისწრაფოდა მშვენიერისკენ. მივიდა, მისწვდა, მოესტრა წვივით შემოქმობდა და რა შეგებო, ქალმა ერთი გადიკასკას და უჩინოა ექმნა.

შეარბია მონადირე ხარხარის ხმაში, შეატყობანა. გაბურობილი დარჩნენ მკლავები. ძალით აყვებდა უსწაურ ხმაზედ. ხელი მოსვდა კაცმა თვალებზედ, მიმოიხიდა. ალაოინი აჩენილიყო, ცის კიდური მტრადის ფერად შელებილიყო. ტბორის პირას შენიშნა თავი, ერთი ნაბიჯი და მორევში გადმურდა: უკანაუკან დაეწვინა, ბიფიას ქინძია გადათხვრიდა. გადიწერა ჯვარის სახე, ღმერთიან ახსნა და გამბორონდა.

ჩაქაო ცეცხლ, ტყეს ხანძარი არ მოედოსო; დაიკვართა და შეუდგა ნადირის ძებნას. სისხლის კეცალ დაეკარგა, ვეღარ მიავნო. ნაპარლები თუ ხელები მიევიო იყო და ლოდიან ადგილს და დიდი სიფრთხილ მპართებდა, უცერად თავს არ წასდგომოდა ჩასაფრებულ მესეს. შეუდგებდა მოატანა იმის ძებნაში. იქნებ ქოვია დათვის ბუნება, უსათუოდ იპოვნიდა, თუ უფრო განხედ შემოველო წრე. იწვედა ძალით, მაგრამ ვერ გაჰყდა მონადირე; წყაროს თუ მოწვევს დასტრიალებდა; ქალი, ძალა შორს არ უშვებდა; მოიჭენებდა ვერ სიკლდებოდა მის გონების თვალს.

ვინ იყო ის ლამის შეილი მშეთუნაბავი? ხორცსმხელი არის: მკათოდ იყო ასახული მისი სხეული, ხელონ შევახე. იღიმებოდა; კასკასით კი გადიშალა, გაჭინარდა, აქვე იქნება: ნაპარლებში ან გვირაბში თუ იმალება. შეიძლება შეშლილია და აქ სცხოვრობს ულან ტყეში, როგორც ნადირი. ისეა ნამდვილი! ადრე თუ გვიან გაჰფართავს მხეტი. გადიშალა, ვეღარ ვიპოვე. სად წამოვა? ენახავ, მოეხელავ!

უნდოდა ეხლავ შესდგომოდა მაღალ მის ძებნას — მაგრამ მაინც თავი ანება; ნადირისე კვალს დეძმება: არა მსურდა, ხელცარიელი ჩასულიყო სიუველში: დასძრახავდნენ; შინაც ეტყოდნენ, ორი დღე მოსციდი, არაფერი კი არ შეგრჩაო.

საღლში რომ გადავარინდა მისი ფიჭო, თავის ცოლი წამოიშლავ, ჯერით ისევ ახალი სული. ძლიერ აღიარ გაეხარადა მისი არიდლი, მის სურვილთ თითქო კიდევ ამოჰკეცილიდა. მიწწრებდას უთმენილს გრძობდა; მაგრამ მის საგნად სამძივარი კი აღარ იყო, უღრან ტყეში მობიდა დაიანადგომილიყო. ამ მშვენიერს განედგნა მისი გულიდან მისი ცოლის სახე. ვაცკაცს ნების ყოფა იქვე ამაგდა, უდაბურ ადგილს.

— აი ქალი მშვენიერი და ქვეყნის თვალი! ლამაზიაო, იტყვანა ერთხელ, ხან კიდევ სხვას შეატყენა, ტურფად ჰაღიან. არ უნახავი ბერათ მშვენიება და იტყვიან ვიღაც სხვანელ, ლამაზიაო. აი ქალი სხივის დარი, თითონაც სხივი! ერთი ამის ჩაკეწება მთელ სიკაცებელ ღირს. როგორ მომსურდა! ვერ შემძლიან უმისობა. როგორა გაესტემა?

გონების თვალთ წინ ესახოდა მის სიტურფე ენით უთქმელი. სისხლი უღულდა. ქალის სახე აღტყვენდა ენებათა ღელვას.

— ვაცკაცი ვარ, მეველება მის ამბის ძებნა. მოხევა: ლავ მემე! მივებნებოდა იმ საწყლის შვილს, რასმე უშველო.

ჯერ ის ეგონა, მივიღოდა, უამბობდა შინაურებს, რაც რა შეეძლება. გადაიფიქრა: ვთ თუ არ გამოიმეზან: მოჩვენება გინახავს და ნულარ წახელო. კიდევ ეძება დათვი დატეხილი რამდენსამე ხანს და დაეშვა სოფლისკენ რომ დაემე შინ გაეტარებინა და დაემშვიდებინა შინაურები.

ხელცარიელი დაბრუნდა კარგი მონადირე. არ ახსოვდათ მისი მარცხი სხვა ამისთანა.

— ორი დღე ტყუილად გივლია ტყე-ღრეში.

— ძნელი შემთხვევა იყო მე მაინც ჩემსას გავიტან,

— ჰამე ეხმარე და დაიცვენ: ძლიერ დადილი ხარ, შენიშნა ცოლმა

და მზრუნველობით დაუწყო მზერა. ცოლს თვალე-
ბი აარიდა ვით დამწავემ.

— ხვალ ნულარ წახვალ! არაფერი სახეირო არ გა-
მოდის ნადირობიდან; სახიფათო ბევრი რამ სდევს სა-
ფიქრობელი. აჲ კაცი ხარ ცოლ-შვილიანი და თავის გარ-
და ზედვე სხევიც შენ გაბარია, დასძინა ღეღამ.

— მართალს ამბობ. ბევრი ავი სდევს მონადირეს
და განსაცდელი, მიუგო როსტომმა
და უამბო, როგორ დაეფრთხო დათვის ირმის ჯოგი,

რუნება, რომ ურემი წამოვიღო, მაგრამ გადასდო: ვეღარ
შესძლო დატოვება იმ ადგილისა.

— აჲ იმალება მზია ქალი; მის ამბავიც უნდა გაეი-
გო! წარმოსთქვა ჯიქად

და შეუდგა იქავერობის თვალთვალს. არ აღმოჩნდა
მისი კვალი არც წყაროსთან, არც საღ მახლობლად.

— მოიწვენება თუ იყო იგი, მაგრამ ცხადად დაეი-
ნახე აცეცხლილი მისი თვალები, მისი ტანი შუქ გამოშ-
ცემი შეეცხე კიდეც იმის თმის ბარდებს, გაიფიქრა.

საქართველოს კომპარტიის მე-3-ე ყრილობა „ზაჰეს“ სამუშაო ადგილებზე, „ფაქიანთ ბევრს“ ტინობის მილის დათვალიერება.

დაეჭირა საუკეთესო, როგორ დასჭრა მტაცებელი და
დაეკარგა იგი თვალთვან.

— ღღეს ღღეს ხანს ეძებნენ; ვერა ენახე მისი ბუნავი.
ვიპოვი ხვალ, უსათუოდ აჲ ჩამოვთრევეთ.

— გაანებე, კაცო, თავი: რახან დაკრილმა თავს
უშველა, შერჩეს სიციცლბე.

— არა, მაწენ არსება და...

მაწენს ხსენებზედ მას ფიქრით არეში წარმოუდგა
ის მოწინებმა. კინაღმა წარსთქვა საიდუმლო, ენის წვერს
ელდა. მეორე ღღეს აღრე გაჩნდა ნაცნობ ადგილზედ.
მიიკვლია, მიაგნო მხესა: ზვეთი წასულიყო, კლდის ნაპ-
რალში შეწოლილიყო. კაცის დანახვაზედ ბრდღვინვა
დაიწყო, გამოვიდა, თავს დაცემა განიზრახა, მაგრამ ვერ
შესძლო: წინა ტოტი მოემსხვრია ბუშინდელს ნასროლს.
დამოირჩია ახალმა ტყეიამ. კარგ გუნებაზედ დააყენა
ამ გამარჯვებამ ჩაათრია ბინაზედ დათვი დააპირა დაბ-

და კვლავ ეძება. ვეღარ მოხვია. დააპირა შინ დაბ-
რუნება, მაგრამ ბიჯი ვეღარ გადადგა: არ გაჰყვა ფეხი.
მიწას ვართხმობდა. მიბრუნდა ისევ ბინისაკენ, მიზიდა
შეშა, დააგზნო ცეცხლი ჯერ წყნარად იყო, არაფერი არ
აფიქრებდა; რომ შეღამდა, ღელვა იწყო, თითქო კრთე-
ბოდა. მთლად ჩამოხნულდა. წყვილი ვარსკვლავი გუშინ-
დელსე ადგოლას აღჩნდა. როსტომ წამოიღო, უნებლიეთ
გაემართა მანათობლისკენ.

— ისევ ის ქალი! ცხადად სჩანდა მისი სახე თვალ-
თავანვე განათებული. მთელი ტანიც შუქს აფრქვევდა
ოღნავ მოყვითლოს. მეტის მეტი სიძლიერით მიიზიდავდა.
როსტომი რომ დაუახლოვდა, ქალი გადმოხტა, განაბყრო
მკლავნი დაჩაებვია. მამულად ჰკოცნიდა, აკვდებოდა, ეკო-
ნებოდა. რა ტბილი იყო მის აღერის გაშვებული გა-
ნიშორებდა გასწევდა განზე და თითონაც განს გადგე-
ბოდა; ჩაენიებით აცვირდებოდა; კვლავ მსწრაფლად

საქ. სახალხო კომისართა საბჭოს თავჯდომარე ანზ. შ. ელიაშვილი და კომისართა საბჭოს მდიან-საბურენი.

ჩაიკრავდა, თმაში ჩახვევდა. თითონ თმებიც ცოცხლდებოდა, ეწმინდებოდა.

— ვინა ხარ, ქალო, აქ რა გინდა, ამ უტყებ ტყეში? ილიმბოლა; მწვეტად დათილ ალმასის კბილი აციაგებდა.

— მითხარ, რა გქვია, სით მოსულხარ ჩემად დამწველად?

ცეცხლის თვალებით კაცის სულში იშვინებოდა.

— ჩაგვედები, მშენიერო, ბროლის მეგრადში!

და მიჰქროდნენ ნეტარების წუთი, ეამები. უძლურდებოდა სამოთხებურ განცდაში კაცი. მთლად მოეშვა, მოხურდოდა, დაბნდა კოცნაში. ფრთა გარდეთარა სუნნელ ზეწრად ვაჟკაცის ცნობას.

ელოდნენ როსტომს. არ დაბრუნდა. შეშფოთდა. სახლი, ნადირმა თუ გაფათრია განძინებულმა.

— ნუ გეფიქრებთ: ძლიერია და გამოცდილი; ვერ აჯობებს იმას ნადირი.

— მაგრამ ის კაცი ვერა ენახე თავის გონზედა: ფიქრი აშლოდა, თვალთ აშეთებდა, სიტყვა ზოგჯერ აღარ ესმოდა.

— ეგ მეც შევნიშნე. ის მეგონა, მარცხედ ჯავრობდა.

— აღრე არის ჯერ მარცხის დათქმა: გამარჯვება როსტომისაა, დავგიბრუნდება შინ მშვილობით ხელზე-ვიანი.

— თუ შუადღემდინ არ მოვიდა, სჯობს მივეშველოთ: ეხლა ხომ ვიცით, სად ინადირა.

დღე განახევრდა, ვაჟკაცი კი არსადა სჩანდა. გაეშვინებოდა საძებნელად. იცნეს ადგილი მიმზინებულ ლოდებით საესე

— ზეპურთაფნით თდესმე დევებს რგვა გელაზებოთ.

— იგი წყაროც აქ უნდ იყოს.

— ხმაური მესმის!

განმეორდა რაღაც ყმული.

— მეელი თუ ლმუის.

— ძალოს ხმა, ქეცხა იქნება.

— ავი თუ რამ წაეკიდა ჩვენს მონადირეს.

გაეშვინებოდა ანგარებით და... ქეცხა მათკენ გამოეჭანა. როსტომს უძახდნენ. არსით ანგარმა. წაადგნენ დათესა.

— გაამარჯვებია?

— რამოდინა!

— თითონ არსად სჩანს. ხომ არ დაბეგვა?

წაადგნენ კიდევ წინ. ტბორის პირას შენიშნეს კაცი. გულში იწვა. მუხლებამდინ სწყვეტებოდა წყალი. მეგრადი ღია. ახალხი გადაფხვნილი. ახლოვდნენ იმისი თოფი. ნაცრის ფერი დასდებოდა ოდნავ მოლურჯო. წვეთი სისხლი არ შერჩენოდა.

— თუ დატორა შეჩვენებულმა.

— დაგაზული არ ეტყობა, არც ნაკბილარი.

— მეცდარია, მეცდარია!

— ეგა, ჩემო თავო!

ამოათრია, გაეწილა. ყური დაადეს; თითქო ფეოტავდა. ცეცხლს დააყარეს; ააბრიალეს. ნაბაღზედ დადეს გათანგული. გახადეს სველი, შეამშრალეს; შალითა ჰხელდნენ.

— მეგრად შევნიშნა. არ არის მეცდარია!

— იქნებ გვეშველოს და მოვაბრუნოთ.

— ყელზედ რაღაც მოსდებია, აბა დახედ!

ხელში გასინჯეს, გახედეს მზეზედ. თითქო თმას ჰგავდა, ნაცრისფერი ბეწვებს,

— ნეტავ რა არის?

— ხავის ძარღვებს ჰგავს.

— ცოცხლებიან. თავისთავად ხუტუტებიან.

— თმა არის ნამდვილად არც თუ თმას ჰგავს.

— ალქი თუ შეხვდა და უნდოდა თმებით დებოდა.

— ჯვარი არ ჰქონდა?

აგერ ჯვარი სადა ჰგავდა: ჩამოსწყვეტია.

ვასილ ბარნოვი.

იოსებ ღავითაშვილის ახალი ლექსები.

ვის არ გაუგონია პირველი ქართველი მუშა-მგოსნის, იოსებ ღავითაშვილის (1850—1887), სახელი? ვის არ წაუკითხავს მისი მშენებელი ლექსები?

საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო მუზეუმში მუშაობის დროს ხელთ ჩაგვივარდა ამ, თავის დროისათვის იშვიათის, პიროვნების ორი ახალი ნაწარმოები, რომელთაგან ერთი უცნობია, ხოლო მეორე მცირედენი შეცვლილი იყო გამოქვეყნებული ნ. მთვარელიშვილის მიერ მგოსნის ბიოგრაფიაში¹.

როგორც მოგვხსენებთ, ღავითაშვილი პროფესიით დაზღის მუშა და კერძოდ ხარატის მჭრელი, მერქუტურთმე, იყო. ამიტომ ხშირად მისი ლექსები მის მიერვე დამზადებულ ნივთებზეა წარწერილი, ხსენებული ორი ლექსიდანაც ერთი მართამ კერესელიძის სარკის ჩარჩოზე ყოფილა წარწერილი, მეორე—თვით პოეტის დისწულის თეკლე ბებიაშვილის ასულის ყუთზეა წარწერილი².

ეს ყუთი წარწერილობით და მართამ კერესელიძის სარკის ჩარჩოს წარწერა, თვით ავტორის ხელით თამაზის მეთოხედზე გადმოწერილი, ზემოხსენებულ მუზეუმშია დაცული (პირველი იხ. ნივთების განყოფილება A² კატალოგი № 3187, ხოლო მეორე—ხელნაწერების განყოფილება № 2402).

1. ლექსი მართამ კერესელიძისადმი (ავტოგრაფი-ძევის ცალკე კონვერტში, რომელიც აღმოჩნდა ე. თაყაიშვილის საქმეებში ზედ წარწერით (თაყაიშვილის ხელით). პოეტ ღავითაშვილის ლექსი მისივე ხელით დაწერილი, ეს ლექსი მან წააწერა სარკის ჩარჩოზე მართამ კერესელიძისა³. მართლაც, ფაქსიმელისთან შედარებამ დაგვიარწმუნა, რომ ეს ლექსი თვით მგოსნის ხელითაა გადმოწერილი. აი მისი ტექსტი (დედნის მართლწერის დაცვით):

¹ იხ. „ი. ღავითაშვილის თხზულებანი“, ქართველთა აზნაანადგობის გამოცემა. ტფილისი, 1790. ავტორის სტრიათით, ფაქსიმული და ბიოგრაფიით, რომელიც ნ. მთვარელიშვილს ეკუთვნის.

² იხ. იქვე LIII გვერდზე.

³ ცნობები ღავითაშვილის დებისა და მისი დისწულის თეკლეს შესახებ იხ. იქვე გვ. XI.

ნიმუში პალს მ. კ.

ამ ჩარჩოსა ჯიღლოდ გიძღვნი
ხელისანი გლეხის ბიჭი
რადგანაც რომ ბევრსა მოსწონს
ქართველ ქალის ტყვენი ნიჭი
ლმერთმა ჰქნას რომ მაგ ნიჭითა
წინ წაგედვით კვლავაც ბიჭი
და მამულის ერთგულ შვილათ
გაგეზარდოთ კარგი ბიჭი
ელა იცნობთ ჩაგრულთ გულსა
ევრე გჳნდეთ კვლავაც სრული
და ვინც თქვენი ურიგო სთქვას
გაგმსკვალოს ისრით გული.

მუშა სხისა.

1882 წ. ენკანისთვის 22
ქ. გორი.

2. მეორე ლექსი, როგორც მოგახსენეთ, თვით პოეტის დისწულის თეკლე ბებიაშვილის ყუთზეა წარწერილი, რომელიც იოსებმა ძღუნად გაუგზავნია ახლად გათხოვილის დისწულისათვის. ყუთი მშენებელია, სუფთა ხელითაა, ლამაზი ხარატული გვერდებით და მოწაიქური სახურავით, რომელზედაც შუაგულში ამომწვარი ხაზებით წარწერილია შემდეგი:

მუშაშენი თ. ა. გ.

ბევრი. ლოდინის. შემდეგა
ასრულდა. შენი. წადილი
შვილობისა. მოგხმარდეს
გქონდეს. ლბინი. და. ზადილი

ი. დ.

ცნობა ამ ყუთის შესახებ მოიპოვება პოეტის ბიოგრაფიაში, რომელიც დართული აქვს მისი ლექსების 1890 წლის გამოცემის (გვ. LII), და იქიდან ირკვევა, რომ ამ ყუთის საბოლოოდ დამზადება და მისი წარწერა უნდა გაუთვინოდეს 1887 წელს, 5 თებერვლის შემდეგ დროს, მაგრამ არა უგვიანეს იმავე წლის 13 მარტისა, როცა მგოსანი გარდაიცვალა.

ბ. გორგაძე.

1924, V, 31.

რევოლუცია და ფაშიზმი.

მ წელსა განეწო უკანასკნელი დიდი იმპერიალის-რი ომის დამთავრებიდან და ამ ექვს წელსა გამოიწვია უადრესი რევოლუცია მთელ მსოფლიოს ცხოვრებაში და აზროვნებაში. ძველი ღრეგებულებანი—გადაფასებული—არანა; კაპიტალისტურ, ნახევრად ფეოდალურ და ფეო-დალურ ქვეყნების სახელმწიფოებრივი მექანიზმი წონას-წორელ მდგომარეობიდან გამოვიდნენ.

იმ ქვეყნებში სადაც გამოარჯვა ძლიერამოსილ რევი-ლიუციამ—საზოგადოებრივი ცხოვრების და ურთიერთო-ბის მექანიზმი ძირფესვიანად შეიცვალა; ძველი არსებუ-ლი და ყალბ საფუძველზე დამყარებული დამოკიდებუ-ლება დაირღვა და საბოლოოდ გამოესალმა დღის სინათ-ლეს. გაბატონებული და მებრძოლი ბატონობისთვის რე-ვილიუციონერი კლასი ნათლად და გარკვევით მიისწრაფ-ვის დასახულ მიზნისაკენ. ბურჟუაზიულ საზოგადოების პირველი სათნოება, მგრძნობიარე ფაზები „კაპიტალი-ზმის გულშემატკივართა“—გამომწერდა მთელი მისი სი-გრძე სიკანთო, მათელი მისი ნამდვილი აზრით და შენაირ-სით; ბურჟუაზიულ პარფერობას ჩამოეცლა მანძილი და

პროლეტარიატი. პარტიებში ახშობს რევოლუციის ჩანა-სახშევ და როცა მარქსი 1848 წელს ამშობდა პარტიის-ცემის შესახებ რომ „დასავლეთი ევროპა საშინელი კონტრ-რევოლუციის ქარცეცხლში შეიფენებს ამ ფაზებში ნამდვილ აზრს“ ის შესანიშნავ წინასწარმეტყველებას გამოსთქვამდა, რომელიც ისე მართლად დღესაც, რო-გორც მართალი იყო ის 1848 წელს. ბურჟუაზია შეი-რადდა პროლეტარიატის მიერ რევოლუციის დასაწყის-ში უკუგდებულ იარაღით.. წარმოიშვა ფაშიზმი. პირველ ხანებში ჩუმად, მალულად, დინჯად და მუხანათურად, შემდეგ მწეველ და მწეველ თანდათანობით და ბოლოს სრულიად აშკარად, გარკვეულად და გადაჭრით ცეცხ-ლი და ტყეფა პირდაპირ გულში რევოლუციას—აი ცეცხი და გზა რომლითაც დაიწყო და განვითარდა ფაშიზმი ევროპაში.

რეაქციამ ისწავლა ბევრი რამ რევოლუციისაკენ. მან იცის რომ მარტო იარაღით ყველაფერი არ გაკეთდება, იცის რომ თუ უმრავლესობა არა ხალხის დიდი ნაწილი მაინც უნდა მიიზიდოს. ის მიმართავს ყველას: ვინც მძიმე თავბრუნებზევ საარკებ ბრძოლის ქაოსში უთმოდებას შეუპყრია, ვისაც რწმენა დაუკარგავს ხსნაში და რევი-ლიუციის; რეაქცია სარკებლობს გაზვიადებულად ყოვე-ლი დიდ თუ უმნიშვნელო მეცლიათ პროლეტარულ პარ-ტიებისა; უკანასკნელთა გუშუდობა, მუშაობის მრდენე-ბა ან დამაოცება კოზიოია მათ ხელშია. პროლეტარე-ლი რევოლუციის მსგულმბა საგაძობლად შეასუსტა ფაშიზმა დასავლეთ ევროპაში; იყო დრო როცა რევილი-უციონერი მოძრაობა აქ საშინელ მომენტებს, კრიტულ წუთება განიცდიდა; ეს იყო სულ ახლო წარსულში მაგ-რამ—წარ ულში; დღეს ევროპის რევოლუციონერი მუ-შათა კლასი კვლავ შემდგარია—სწორ და უდრეკ გაზაჟე; კომუნისტური პარტიის დიდი ფეკტორიტეტი, მისი მასიუ-რობა და სიძლიერე ევროპის თითქმის ყველა ქვეყნებში ამ ფაქტის აშკარა საბუთია. მაგრამ ფაშიზმი დღესაც ძლიერია კაპიტალის ქვეყნებში; და ესეც უნდა იყოს; კა-პიტალი ვიდრე მის იარაღებს ამ ქვეყნად ხელდან არ გაუშვებს მის მჭერლ იარაღს—ფაშიზმს.

პროლეტარიატმა, მუშათა კლასმა და ყველა რევი-ლიუციონერმა კარგათ უნდა იკიდოს თუ საიდან, რომელ წყაროდან წარმოადგა ფაშიზმი; რამ შეუშადა მს. ნია-დავი და რა წყაროებით იყვებდა ის? აშკარაა რომ ფა-შიზმის ძლიერამოსილმა გეომანიაში და იტალიაში მუშა-თა პარტიების შემედარი ტაქტიკისა და საქმიანობის შედეგია. მაგრამ თვით ფაშიზმის ასრებობა, ის გარემოე-რება რომ ბურჟუაზიულ საზოგადოებამ დაჰკარგა ნდობა და რწმენა თავის იუსტიციისა და ხელისუფლების, ის ფაქ-ტი რომ მას დასპირდა საგანგებო, „ექსტრაორდინალური“ ლინისიების გამოძებნა თანამედროვე სინამდვილის პრ-რობებში იმას კი არ ნიშნავს რომ ჩვენ მივეყენებით კონტრრევოლუციის ტრიუფისაკენ, არამედ იმას რომ მსოფლიო ბურჟუაზიამ ზედმწიფებით შეიმეცნა სრული გადამპყრელი მნიშვნელობა თანამედროვე ისტორიულ მომენტის, მან გაიგო რომ ახლო მომავალში ყოფნა-არ

ფაშიზმის მსხვერპლი.

წარსდგა ტიტულად ქვეყნის წინაშე, ისე როგორც ევა საშობებში. მაგრამ იმ ქვეყნებში სადაც ჯერ კიდევ რე-ვილიუციის არ დაუპყრია ბატონობა, ბურჟუაზიულ კლასმა მეტი გამოცდილება, მეტი ცოდნა შეიძინა რევოლუციის მაგალითზე, ვიდრე კლასმა დახშობილთა და დამონავე-ბულია. გაბატონებული კლასები, უკვე ბატონობის მარ-ტივ პროცესში ათეულ და ასეულ წლების სიგრძეზე შეე-ჩვია საგანი დაინახოს სწორედ ისე, როგორიც ის არის სინამდვილეში. ჩაგრული და დაბეჩავებული კლასის დიდი ნაწილი კი დღესაც ბევრ ადგილს გატაცებული ძმობა, ერთობა, თავისუფლება დამოუკიდებლობა, თანასწორობა და სხვა ლამაზი სიტყვებით, ლამაზი აღტაცებით—ოცნე-ბის სფეროს ვერ გასცილებია კაპიტალისტურ და ბურ-ჟუაზიულ საზოგადოების ორგანიზრიალში. ყველა ეს ლა-მანი კათოვრიებით, ეს სტალიერა, და უმნიშარსო და ილიურიოელი ოცნების სურათები—მიძე, ხელუხებმე-კრულ თანამგზავართ ჰაეს ჯერ კიდევ ბევრს ადგილის

ყოფნის საკითხები უნდა გადასწყდნენ არა დაწერილი ნორმებით და კანონებით, არამედ იარაღით, ტყვიით და ფარით; და რა გასაკვირია რომ სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლის მოლოდინში და სამხედრო-სამხალისო-სამხალისო ბრძოლის მოლოდინში — ბურჟუაზიამ უფროსად თვისი ინსტიტუტის, რომელიც ვერ გამოდგა უნარით ისტორიის ჩარხის უკან დასაბრუნებლად. „კონტრრევოლუციონერი“ ნიადავიც რევოლუციონერი-ია“ — ამბობდა მარქსი და ეს ფორმულა ნათელსაჲს უკანასკნელ ფაქტს აგრივებდა. საფრანგეთის საოქცალაქო ომის დაწყებულბითი შესწავლით მარქსი დარწმუნდა იმაში თუ როგორი სიძაბით და გარკვეული წესით რაზმებს ხოლმე რევოლუცია ყოველგვარ კონტრრევოლუციონერ ძალას, როგორ გამოაქვს მას ჯერძმულის წყვდიდიდან მზის სინათლენე სხვადასხვაგვარი კონტრრევოლუციონერი ძალები — და გარძნობთ.

რუსეთში, სადაც რევოლუციამ სწრაფად განვლო ჩამოყალიბების პერაოდი, რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ გამოიხატურდნენ ყველა კონტრრევოლუციონერი ძალე-

კიდევ ერთი სურათი, რომელსაც გარდა დიდი პრაქტიკულისა, აგრეთვე დიდი კულტურულ-ისტორიული მნიშვნელობაც აქვს. ბიურგუარიის უმრავლესობა რომანტიკული ხილი ხია! უფლებისა და კანონიერების მოძიებება, რომელიც ათეული წლების განმავლობაში გვასწავლის ჩვენ, თუ როგორ იდეალურად არის აწყობილი არა მარტო ბუნება, რომელშიც ხე წვირილდება ზევით, არამედ საზოგადოებაშიაც, სადაც ერთი მეორეს დახას ვერ ჩასცემს მუცელში, თუმცა იხარჯება „საქაო რაოდენობა“ შრომისა ყუბაბებისა და გრანატების დასამზადებლად.

ისინი ცეცხლით და მახვილით ანადგურებენ პრაქტიკურებს ბავაიაში, ისინი სწადიან ყოველ დღე ძალადობის ათასგვარ აქტს; ვერაგ, მუცურ-როპაულ და და გერმანულიდან დაწყებულს პირველურ, და მაქდურ ბიზანტიურ ინტრიგამდე. Kode Napoleon — კი, გერმანიის უხუცესი და უწინდესი კანონი — ნორმები, ძველი, საამაყო ძირითადი მცნებები თანდათანობით ძველებიან და დღითი დღე მხოლოდ ქალაქის ნაქრად ხდენ-

იტალიის კომუნისტები — ფაშისმის მსხვერპლნი.

რამელა გერმინი ფრებერტი. კასტრანდე ანტუა. ჰინაგლია ფერუტუიო. მარტინი ვიტტორიო. ორსი ბიეტრიო.
მოკლულ იქნა 13 მაისს 1921 წ. ბიულაშე. მოკლულ იქნა 10 აპრილს მოკლულ იქნა 21 აპრილს მოკლულ იქნა 18 მარტს მოკლულ იქნა 3 სტრა-
ქ ასკუინი. 1921 წ. პავიაში. 1921 წ. სობატორგოში. დელაში.

ბი, რევოლუციის ძლევაშეიღობის ფაქტის წინაშე ახმაურდა მთელი რეპუკიონური ბრიგა; რაღაც საიდუმლოსავით, ანდამა ბურთი ძალით გამოწვევლნი — ეს შავი ძალები ათასგვარ სახით და ფორმით მოველინენ რუსეთის რევოლუციას უზარმაზარი ქვეყნის ნიადაგიდან, ვლადივასტროკიდან ვიდრე სმოლნამდე. დასავლეთ ევროპაში სხვაგვარ მოვლენას აქვს ადგილი. აქ მტერთა ძალები, რეპუკიონური, კონტრრევოლუციონერი ძალები დარაზმდებიან და შეტევებზე გადმოსული უკვე რევოლუციამდე; მესთანა კლასის ყოველდღიური ბრძოლა აქ ელემენტალა საერთო ბრძოლისა ამ კონტრრევოლუციონერ ძალებსა; მაგრამ ბრძოლის ელემენტი არა საორგანიზაციო აქტივობის სახით, რომელიც ისაზიარება მხოლოდ საზედრო სფეროში, არამედ ბრძოლა მტერთან უფრო ფართოდ, კლასობრივ პრინციპზე, კლასობრივ ბრძოლის ნიადაგზე და მისი მრავალგვარი სახით. მარქსი სწერდა 1848 წელს: „რევოლუცია არა მისი უფროსი ტრაგიკომიკურ მილწევებით“ ირკვევს გზას გამარჯვებისაკენ, არამედ პირიქით ძლიერ და ორგანიზაციულ მტრის ბანაკის შექმნით, ძლიერი კონტრრევოლუციის წარმოშობით, რომლის ძლევა და დამარცხება უმცირესეს ბუნტარულ პარტის ნამდვილ რევოლუციონერ პარტის სახელწოდებას. „სი-ნამდვილემ მარქსი დღემდისაც გაამაროლა.

ბიან. დარცხენილად გამოწდებიან დრო გამოშვებით თითო-ორიოლა დემოკრატები და განუქცადებენ რომ ეს ასე არ უნდა იყოს. თუმც იქ სადაც ეს ნეორომანტიკული ბანდა ხელისუფლებას სათავეში ჩაუდგა, სწრაფად დამუდნენ. ეს „მორცხე“ დემოკრატებიც და სწორუცვლელად დაადგენ „ყველაზე უფრო გონიერ“ სინამდვილით ნაკარხებებს გზას.

და ისინი, პროლეტარიატის ბანაკში, ვის თავში-აც არეულია ყოველგვარი კათეგორიული იმპერატორები და რეპუკიონური მორალის პრინციპები დასტორიან „ქვეყნის აღსასრულს“. ისინი კი, ვისაც არა სწამს დახვეწებულ ქვეყნის მორალი, ვინც მარქსთან ერთად იმ აზრისაა რომ: „კანონები, მორალი, რელიგია პროლეტარიატისათვის მხოლოდ გაბატონებულ სოციალურ კლასის ინტერესების მატარებელია“ — ისინი არ ჰყვებიან ამაში რაიმე ზემოქმედების; რევოლუციონერ კლასისათვის ცხადია მათი ნამდვილი შინაარსი და ახლო მომავლის გარდამწყვეტ, სისხლიან — მძიმე ბრძოლაში ეს კლასი დაინახავს მხოლოდ კაპიტალიზმის უკანასკნელი ეპოქის სიცოცხლის უკანასკნელ წიწვებს. („ზიადე უნდ ჰაერა.“)

ს ა მ უ მ

სპილენძის შუადღე, გადამწვარი ლავარდი ცისა.
სიღვინის ზურგი, გაწოლილი ავარვარებით.
და ბნელიანი გაბრაზება და წარღვნა მზისა,
გადმონთქილი აღუღებულ ოქროს ღვარებათ.

ნელი ბარბაცით ჭარავანი გადაჭრის კიდეს,
ბოვავს უღაბნო რეტიანი ცხელ მიჩაყებით;
და იხვევს ზანტათ მღუმარების მედიდურ რიდეს,
დაღლილი სფინქსი, რომ იღვიძებს არიფრაყებით.

სთელემენ ლომები გამაძლარი გასაეთებით,
ელავენ ყვითლად შეტაცილი მათი ფერდები;
მხოლოდ ნიანგებს გაშმაგებულთ, მზის დანათებით
უბზინაეთ ქონით ხორკლიანი მწვანე ვერდები.

უნაპირობა მღუმარება და გაუჭრელი,
შორით ნილოსი—გადამდარი ფოლადის არხი;
თუ სპილოების ქარავანი გაიარს ნელი,
მაგრამ ჩუმია ფარაონთა ძველი სამარხი.

მხოლოდ სამუშით თუ გადიხნა რუხი ველები,
და გრივალემათ დაივრავნა ზვირთები სილის,—
თვით ფარაონი გამონდებდა თავის მცველებით,
გამეხებული და საომარ აბჯრით მოსილი.

სამუშის ტალღებს თან მოჰყვება ჯარი ფრთიანი,
და მორიდებით ელომება სარდლის ბრძანებას.
მაგრამ ის უცდის მოუთმენი და რეტყანი—
თავის მეფულის ცხელ სილაზე გამომბრძანებას.

ისევ ზვირთების ბრახიანი ჩქარი ფერხული,
მტრების ლაშქრები ახლოვდება მედგარი ძალით;
მაშინ ხმა ისმის ფარაონის მძლავრი, მეხურო,
და თავის ჯარებს ის გაჰყვება ამართულ ხმალით.

ომი მრისხანე, განწირული, დაუდგრომელი,
კელავ ორი ჯარი შეუპოვარ ბრძოლას ეწყვეა;
მაგრამ იმარჯვებს ეგვიპტეში მზე თვითმპყრობელი,
მეტოქე ვარბის; ფარაონი ვერ დაეწევა!

ისევ მოელის ფარაონი გამარჯვებული,
თავის მეფულეს უსაყვარელს და ატირდება;
მისთვის აგროვებს სამკაულებს დაჩოქებული,
და საოცნებო რაინდობას კიდევ პირდება.

მაგრამ ნილოსის განაპირათ, სადაც ჭივების
სარკოფაგები ინახავენ მუმიებს ყვითელს,
წევს ამორძალი მონატრული მთვარის სხივების,
ვერ მოიგონებს ის სიყვარულს, ალერსს უწინდელს.

და გრივალეებით შემოტანილ გმირის გოდებას,
აბჯარის ხრიბას, შეპირების ხმას განაწვავლებს;
ვერ გაუღიმებს, მის ძახილზე ვერ გაქაროვდება,
და ვერ გაახელს გაქვავებულს და ჩასმულ თვალებს.

მ. ბარბიუსი.

მ. ბ ა ნ დ ი

ინგლისელებს პატიმარის განდის ცეითიშობილი პიროვნება დღეს მიელ დასავლეთის აღლევებს. განდი ერთი საუკეთესო რევოლუციონერთაგანია მთელ ისტორიაში. მაგრამ მაინც ამ კაცის სახე, რომელმაც გააღვიძა დიდი სინდისის ინდოეთისა, სრულიად დამახინჯებულ სახით აღწევს დაბერებულ „ახალ ქვეყანამდე“. მის ირგვლივ იქნება ლეგენდა, რომელიც ამშვენებებს სინამდვილეს. ჩვენ საზოგადოებრივ აზრს უყვარს კალაპოტის დამზადება და ყოველგვარი მოვლენა უნდა გახდეს დამზადებულ სახით. შეიძლება ძალიან დავკიდეთ სიმართლეს, როცა წარმოდგენით ვქნით ტიპს; ასე შეიქმნა განდი „ბოროტის არწინააღმდეგობის“ სიმბოლოდ, დასავლეთის რევოლუციონერებთან შედარებით, რომელნიც ანბოკივლებდნენ ძალადობას.

პოლ ბარბიუსი. უკანასკნელი სურათი.

უპირველეს ყოვლისა განდი ნამდვილი რევოლუციონერია. განდი უმთავრესად მომქმედი ადამიანია და პრაქტიკული პენიოსი.

თვითონ ის უწოდებს თავის თავს პრაქტიკულ იდეალისტს. მას აქვს უსაზღვრო გრძნობა სინამდვილისა. შეაქვს მისი გრძნობა შორის მას შეუძლია აირჩიოს ცხოვრებისათვის გამოსადეგი.

დაბადებით განდი ეკუთვნის ინდუსების კასტას „ბანას“, რომელიც შთამომავლობით დაჯილდოვებულია საქიანი თვისებით. დიდი ხნის განმავლობაში კასტა „ბანასი“ ხელში ეჭირა ინდოეთის ვაჭრობა და მრეწველობა. განდს აქვს ტემპერამენტი მებრძოლისა, რომელსაც სწყურია გამარჯვების რაღაღობი ნაყოფი. მის ხასიათით სურსება პრაქტიკულ საქმეებზე ზრუნვა და მიზანშეწონილობაზე ფიქრი. განდის ინტერნაციონალისაგან დამას შორებელ თვისებებს გამო ყველაზე უწინ მე უარყოფი იმ არამნიშვნელოვან აზრებს, რომელიც განდმა გამოსთქვა რუსეთის რევოლუციის შესახებ. უბრალოდ რომ ვთქვათ, განდი არ იცნობს დასავლეთის კომუნისტურ მოძღვრებას და უფრო ნაკლებ იცნობს მოსკოვის მუშაობას. რა თქმა უნდა, მას ბევრი უკითხავს, უმოგვაყვარია ევროპაში, მაგ-

რამ ეს იყო ადრე. ის სწავლობდა ლონდონის უნივერსიტეტში ორმოცდა თოთხმეტე წლის წინად და ემაწვილის გონება, რა თქმა უნდა თავის მერყეობაში გაატარებდა მაშინდელ მარქსიზმს. შემდეგ იგი ბედმა გადისროლა სამხრეთ აფრიკაში.

თავის კოდანს თანამედროვე მთავარ მიმართულებების შესახებ ის იღებდა უმთავრესად წიგნებიდან და ვაზეთებიდან. ყოველ მხრივ მძიმე ცენზურა ძლევამოსილ ინგლისურ ბიუროკრატისა აწევებდა ინფორმაციის ყოველ სტრიქონს. ყოველ სიტყვას, ყოველ ეგვსტს ლენინისას და მისი მოწოდებებისას, რა თქმა უნდა, ემატებოდა საშინელი ცილისწამება. საჭიროა ცოტა ცოდნა და მოთმინება, რომ სიტყვად გაქარწყლდეს.

განდი უკვე აღარ უყვარს დაბეჭდილ მოგონებულ ამბებს, რომლის ანეკდოტით თვითონ წამოეგო. ერთხელ ისე გაიტაცეს ის, რომ ჩაითრიეს წმინდა იმპერიალისტურ საქმეში და აგროვებებიდან ინდუსებს ბრიტანეთის ჯარისათვის, პატრიოტულმა პრესამ დააჯერა ის, რომ იმპერია საშიშროებაშია, იმ დროს როდესაც საშიშროებაში იდგა მხეცივით გაუმძღარი მთელი ქვეყნის ბურჟუაზია.

არ არის ვასაკვირი, როცა მოექცა სიცრუისა და ცილისწამების ქიმიურ ცენტრში განდი ინგლისის თვალთ უფურცელ კლასიურ ბრძოლას. რამოდენიმეჯერ შეეხო ის მესამე ინტერნაციონალს და საბჭოთა რესპუბლიკებს, კერძოდ ბოშების ამბოხებას. ბოლშევიზმს ის ურევს ანარქიზმთან.

ბედის ირონიას უნდოდა, განდისთვის ინგლისის იმპერიალისტებს ცილი დაეწამებინათ და გაესამართლებინათ და ესარგებლათ მათე საბედისწერო სიტყვით „ანარქია“.

მაგრამ მიუხედავად უფრო ახლოს საგანს და მაშინ ჩვენ დავინახეთ, რომ აღმოსავლეთის რევოლუციონერი ძალიან ახლოს არის ბოლშევიკებთან, რომელთა სახელის მოგონება იწვევს მასში უნდობლობას და ეჭვიანობას.

განდის სრულიად უბრალოდ ურევს რელიგიურ ფანტიკოსებში; აფრიკის მამამდიანებ. ფანტიკოსების დავგარად. განდი ყველაზე ნაკლებ გავს რელიგიურ მოკეტულს. თავის ცხოვრების რამოდენიმე მომენტში, მას ჰქონდა მთელი შესაძლებლობა თავისი თავი გამოეცხადებინა ბუდელს მოადგილედ, მაგრამ მან არ მოსურვია.

რა თქმა უნდა, რელიგიას მის მოქმედებაში საპატიო ადგილი უჭირავს, მაგრამ სხვანაირად მას არ შეეძლო ადგილიდან დაეძრა რილიგიური ზეივი შეიღას ორმოცდა ათი ათასი სოფელისა თავის ნახევარ კუნძულზე. მან მინიმუმამდე დაიყვანა ღვთის მსახურების წესები, მოსპო კასტები. ის არის ანტიმისტიკოსი და ანტიფანტიკოსი.

ყველაფერ ის იძებს სისწორეს, გარკვეულობას და დისკალინას.

აი კიდევ იმისა დამტკიცება, რომ განდი გადაეზარდა რელიგიას, მან დიდი სამსახური გაუწია ინდუსების ვედისტების და მამამდიანების შერიგების საქმეს, თუმცა

მათი ათასწლოვანი სიძულვილი განუწყურებელია ეგანათ. ეს ბრტყელის ხელისფლების ორი მოწინააღმდეგეა და... ლა მან შეათია ერთად. ეს იყო თითქმის ზღაპრული მიღწევა. ინგლისელებმა განზარბ გადაკიდეს რელიგიური მასისა ერთი მეორეს. გაერთიანება, რომელსაც მიადრია განზმა დიდ პოლიტიკურ აქტად დარჩება.

აქედან დასკვნა: რელიგია განდისათვის საშუალებაა და არა მიზანი. ასეთივე აზრები და განზრახვები, როგორც რელიგიური მოქმედებაში განდის ემშენება ნაციონალურ გეგმებშიც, მის მოქმედებრივ მოღვაწეობაში.

რა თქმა უნდა, განდი ქადაგებს „სეარაი“-ს (ნაციონალურ ავტონომიას-ინდუსების, „პოპულ“-ს) და სვადებს (მხოლოდ ეროვნულად დამუშავებულ საგნების მოხმარება, უცხოეთის საქონელს ბოიკოტი), მაგრამ ეს არ არის განდის ნაციონალიზმი. მართლაც რევოლუციონერული მოღვაწეობა ინდუსების ამ ტრიბუნის სოციალური მოტივით უფრო არის გაკლებილი, ვიდრე ნაციონალიზმით. მთელი არსებული ყოფს ის ზოგიერთ ირლანდიის და ეგვიპტის მოღვაწეობასგან, რომელნიც შეპყრობილნი არიან სხვისი წმითი და ქსენოფობიით.

განდი ყოველთვის იყო დასაბრუნელი და შრომელი ხალხის დარჯილ სამხრეთ აფრიკაში, სადაც მიმდინარეობდა პირველი ნახევარი მისი მებრძოლი და პროტესტანტული მოქმედება.

მან აიყვანა დავის მუარველობის ქვეშ დაზარალები ინდუსების მუშები, დაიწყებულნი, გაწყლებულნი, ჯოგად გადატყვევნი და ინგლისელებისგან გამოხილული მონები. თითონ ინდოეთში დიდი გაფიცების დროს მან არა ერთხელ აიღო თავის თავზე მოძრაობის ხელმძღვანელობა, როდესაც თვითონ მიემხრო მუშებს და რომ ისინი არ გამტყდარიყვნენ. პირადად მან გამოაცხადა სიმშოლობა და გამომარჯვა კიდევ.

იმისთვის ინგლისელი არ არის რასიული კლასი, საძულველი მხოლოდ იმისთვის რომ ის ინგლისელია.

როდესაც ის ლაპარაკობს: ცოდვია ყიდვა საქონლისა უცხოეთისაგან, როდესაც შეიძლება იყიდი მეზობლისაგან, რომელიც დამშვეულია, როდესაც ის აწყობს საფეიქო საქმეებს სოფლებში, როდესაც ის იწვევს თანამეამოშელებს, რომ ერთმანეთთან დადგან სავაჭრო ხელშეწყობაში, — მას მხედველობაში რაჟბისებიც კი არა აქვს, ანდა გეოგრაფიული ვანცალკეება გამარჯვებულთაგან, არამედ უფრო სწორი შრომისა და ორგანიზაციის მოწყობა უნდა. მაშასადამე მასწავლებლის და ახმედ ახადის, უმათერესად ეკონომიური მოსაზრებები ამოქმედებენ.

ტყვილად არ უთქვამს მას: „დამშვეულ ხალხს ღმერთი მხოლოდ ერთი სახით შეიძლება გამოეცხადოს: საქმელის და სამეშაოს სახით“-ო.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს განდის მუდმივი სურვილი, რომ დაერბობოდა რაც შეიძლება უფრო ფართო მუშურ გულსურ მასისეს. აი რა ლაპარაკობდა ერთხელ ის მრავალრიცხოვან სტუდენტთა აუდიტორიის წინაშე: მიემართათ რა ჩვენ მოწოდებს ინდუსების ინტელიგენციას, მარწვეულია კლასი, ამ პატარა შენეს, ხელისაბთა და გულბთა ოკიანეში, რომელსაც შეიძლება ინდუსების ხალხი, ჩვენ გვინდა ისინი მხოლოდ გამტყდარი, მერწმუნეთ ჩვენ გამოგვლავთ სეარაის ხელიდან მოძალადეებს და აფორიალებთ თავისუფლების დროშას, შეიძლება

თქვენი დახმარებით, მაგრამ თუ საჭირო იქნება უთქვენიდან. ინდოეთი შეიძლება დარჩეს დამშვეილებული, მაშინაც კი, თუ მთელი მისი ინტელიგენცია დაკარგავს მოთმინებას, სარწმუნოებას, სიამაყეს და ძალას. „მე ძალას მაძლევს ეს რწმენა“. დამეთანხმებით, რომ ეს სიტყვები არც ისე უცხოა ჩვენი სმენისათვის.

ეხლა ვილაპარაკოთ განდის ტაქტიკაზე. აქ არის მთავარი ძარღვი მისი მარტოებისა.

საშუალება, რომელსაც გვაწვდის განდი ჩაგრულთა სამუდამო გამარჯვებისათვის, ეს არის უარყოფა პარაზიტულ ინდოეთის მთავრობასთან თანამშრომლობისა არაწინააღმდეგობასთან შეერთებით. ასეთია მთავარი ძარღვი და შინაგანი ძალა, რომელმაც გამოიწვია ეს დიდი მოძრაობა, რადგან მოძრაობა არ არის დამარბული მასთან ერთად ეროვნების ციხეში.

განდი ცილდება მატერიალურ ძალდატანების უარყოფას, იძულებული შეიქმნა შეეხსნა ახალი სიტყვა, ამ წმინდა მარტოების ბრძოლის აღსანიშნავად — ეს სიტყვაა სატეგარბა (ძალა სპირიტუალისა, ძალა სულისა, ფიზიკურ ძალის წინააღმდეგ.)

არასოდეს ის არ ევაჯრებოდა სინილისს.

იმისობაზედ ამხედრდა აჯანყებულებზე, როდესაც იმით მოიმარჯვეს იარაღი ინგლისის პოლიციის და არმიის მხეკურ სისასტიკის საპასუხოდ.

სამეგრე შეაჩერა მან რევოლუცია, რომელსაც უკვე აწყობდა გიგანტიური მასისა ახისი ნახევარკუნძულისა.

გასაოცარი შემთხვევაა ერთი კაცის ასეთი გველენა მასსაზე, მაგრამ მანაც ძალიან სახედათაა, რადგან შეუძლია ძირითად ჩაახიბის სახალხო მოძრაობა. სწორედ ამისათვის განდიმ დაიმსახურა საყვედური თავისი მიმდევრებისაგანაც. თავისი გამოსვლებით მან მიადრია იმას რომ ხალხი დაემორჩილა მის დაპატიმრებას, რომელიც თვითონ განდი სთვლიდა აუტელეზობათ. ამასთან ერთად მას უფრო, ვიდრე სხვას რომელიმეს ესმოდა, რომ მისი იძულებული უსაქმრობა მიაცუნებდა ძლიერ ზიანს სახალხო მოძრაობას. მაგრამ ეს უარის თქმა თანამშრომლობაზე, ეს მორალური ძალადობა შეიძლება. განდიმ, არა მარტო მისთვის, რომ ეს შეეფერებოდა მის რბილ სულიერ განწყობილებას არამედ რომ რევოლუციონერებისთვისაც გამოეცუნებინა ქვეშაობა და კეთილშობილი ადამიანური გზით.

მას სწამდა თავისი მეთოდის მოქმედით ძალა, მას კიდევ არ დაეცემებოდა სამხრეთ აფრიკის ოკე წლის ბრძოლის შედეგები. აქ მან გადაარჩინა განადგურებისაგან ინგლისის კოლონიის ას ორმოცდა ათი ათასიანი არმია ინგლისის კულებისა. მაშასადამე ეს ხებრი იყო სერიოზული და კარგადაც გამოეცდილი.

მე დროს როდესაც ინდოეთი გამოერკვა თავისი გიგანტიური ლეტარგიის ძილისაგან, განთავისუფლების ორი დარკოლება უშლიდა. პირველი და უფრო სერიოზული: დაქაასკულობა, რომელიც იყო შედეგი რელიგიური შულისა ვედსტებისა და მუსულმანების შორის, კასტების გაუფერობის შექმნისა და კოლოკავთა გამარჯვებისა. მეორე მიზეზი: მატერიალური ძლიერება ინგლისისა, ფიზიკური ძალა ხელისუფლებისა. განდი ჯერ შეგებრბოდა პირველ დარკოლებას — თითქმის მერბრეს მებრე ვერ ამჩნევდა. საჭიროა მხედველობაში გვექონდეს, რომ ინდოეთი დღევანდლამდე მოკლებულია საშუალება იმპარის ძალა.

ის თითქმის სრულებით განიარაღებულია, (ინდუს არ აქვს ნება სანადირო თოფის ტარებისაც კი) და ამის გარდა ისტორიამ აღზარდა მასსაში უფრო ადამიანური მოთმინება, ვიდრე შეიარაღებული გამოსვლების წყურვილი.

მაგრამ ყოველ შემთხვევაში არა წინააღმდეგობის იდეის ქვეშ საქმე ინდუსების გაერთიანებისა მალე გამავრდა. ნაციონალური გრძნობა ჩამოყალიბდა ეკონომიკურ პრეტენსიებში ამტკიცებდა ნაციონალური ენა: „მე არა-

არის ინდოეთი განთავისუფლდეს ძალადობით ვიდრე სამუდამოდ დარჩეს მონათ? თავის მონობაში ის მონაწილეა ძალადობის და მორჩილების ენაზე ტირანია.“

და ჩვენ ვამბობთ: ლენინი რომ ყოფილიყო განდის ადგილს, ის იძულებული იქნებოდა და ელაპარაკა ისე როგორც ლაპარაკობდა განდი.

მიეცა სწორეთ ისეთი ფორმა გამყვლეფელთა და გაყვლეფელთა ბრძოლასთვის. იმისთვის რომ ეს ორი

საქართველოს კომპარტიის მე-3-გეგრილობა „ზაპკს“ სამუშაო ადგილზე, განთავისარის სამუშაოების დათვალეფება.

სოდეს არ ეუბრეფდი არა წინააღმდეგობას, როგორც უმაღლეს სიმაღლეს და საბოლოო მიზანს. არა წინააღმდეგობა, რომელსაც მე ვკადებდი მხოლოდ საშუალება პოლიტიკური ბრძოლისა. ეს ტაქტიკა შეიძლება უარყოფილი იქნას, როგორც უვარგისი თუ საკირო იქნება. და კონგრესის წევრებმა გაიგონ: ან დავამთავრებთ ჩვენ ბრძოლას ერთ წელს, ანდა არ წინააღმდეგობით დაღალულნი შეორეს მოვცილებთ ხელს.“

ეს განდის ერთი უქსანსწელი განცხადებათაგანი ნათელყოფენ ჩვენთვის ამ კითხვას.

მეორე ადგილი ამ სიტყვის კიდევ უფრო ამტკიცებს, როგორ დაშორებულია განდი მანიალურ არ წინააღმდეგობას „ჩემი შეხედულებით ხალხის მიზანია არა არ წინააღმდეგობა არაიფდ „სეარაი“. მართალია ჩემი შეხედულებით ეს ერთი და იგივეა. მე მგონია რომ მხოლოდ წინააღმდეგობით შეიძლება მივაღწიოთ „სეარაი“-ს, მაგრამ მე არა ერთხელ გამიმეორებია, ნუ თუ უკეთესი არ

აღმაიხი ეოთი ჯიშისანი არიან, შორს მჭვრეტელნი და სწორი კუთისა, რომელთაც შეუძლიათ იანგარიშონ მომხიუ და მოწინააღმდეგე შანსები.

ჩვენ ვართ მოწმენი ერთი ერთიანი ტრაგედიის, რომელიც გათავაშებული იყო ქვეყნის სხვა და სხვა იდეებით ამხედრებულნი. ჩვენ ვუფრებთ სოციალურ მასსებს, რომელნიც გაქვნილინი არიან ძირიან ფესვიანთ სოციალურ გადატრიალებისათვის.

ამ მასსებს ერთი მიზანი აქვთ: დამყარონ თავისი წესწყობილება არსებულ წესწყობილების ნაცვლათ, რომელიც ერთი მუჰა მუჰთა ზორას ინტერესებისათვის, სილარიბეში და გაკირეებაში იმყოფება ძალიან ღილი ნაწილი ხალხისა. მაგრამ მთელი საშინელება მდგომარეობს იმაში, რომ ტენიკური და მეცნიერული პროგრესი და თანამედროვე ცენტრალიზაცია მეტატრინეთა ხელშია და ძლიერ მწვავე ხასიათს აძლევს სოციალურ სიძიმის ცენტრის გადახას, რომელსაც განდმა და ჩვენ ერთად ვუწოდებთ სოციალური რევოლუცია.

არის საშუალება ვაიძულოთ ხელის უფლება დატოვოს მართვა გამგებმა ერთი მოლაპარაკებით და მეორე იძულებით. ლენინი იძულებითასაკენ იხრება, აგრეთვე განდიც.

არც ინგლისის არც რუსეთის ბურჟუაზია არ დაეცემა დაჯერებას, საჭიროა ისინი ვაიძულოთ დაგეგმდნენ. რუსეთის მასსამ პირველმა ქვეყანაზე შეასრულა თავისი, თავის განთავისუფლების საკმე. შინაური მტერი განადგურებულია. ესაა დგანან პირისპირ მთელი ქვეყნის მტერთან.

ახალი წესრიგი საგნებისა, მხოლოდ ახალი გულია, რომელიც ძველს მთელი ქვეყნისათვის, მესამე ინტერნაციონალის შტოები და პერიფერიები მხოლოდ ჩანასახს აჩვენებენ ახალ საერთაშორისო ორგანიზაციას, რომელსაც ჯერ კიდევ ხორცი არ შეუსახს.

და თუ ახლოს დაეკვირდებით განდის მოძრაობას, მაშინ გამოიხატება: რომ ინდოეთს უჭირავს თავისი საპატიო ადგილი საერთო გადაჯგუფების სისტემაში, ზნობრივი იარაღი, რომელიც ჩამარტყლილი აქვთ მათ ეხლანდელი დამარჯვებით არ სთიშავს მათ საერთო ძმურ საქმილად.

ამასთან „პასიური წინააღმდეგობა“ თუ შეიძლება ასე გამოვსიტყვათ გვევლინება საერთო პირველ საფეხურით, რომლისაგანაც მოწურვი შეგნება გარდაიქმნება კლასობრივ შეგნებათ.

ბევრს გამოუცდია რევოლუციონერის თვალში საერთაშორისო გაფიცვა, მხოლოდ პროლოგია რევოლუციის.

შემდეგ? ნუ დაიწყებთ თამაშობას სიტყვებით—ეინ გაბედდეს თქვას, რომ მას არ შეუბღალავს თავისი თავი ძალდატანებით თავის ნებაზე.

პასიურ წინააღმდეგობის დროშის ქვეშ, რომ გზავნიდენ ათასობით და ათათასობით ხალხს სასიკვდილოთ და საწავალბლათ.

როდესაც კითხულობთ საშინელ წვალების ამბებს, რომელიც გამოცადეს სანტაგარაზემმა ციხეებში ბრიტანის ავანტურისტსაგან დახერხება ბატონებისაგან, ანდა როდესაც გაიცვბ როგორ სიტყები მილიან თვითმკვლელობამი, ინგლისის ჯოხის ქვეშ, მაშინ ძნელია ამასთან ერთად შეაერთოდ „არ წინააღმდეგობა“. ამ ძალამ სიმართლემ, ამ ძალამ სულმა, რომელმაც აამხედრა ინდოეთი, ამანვე აამხედრა რუსეთიც. ეს მომქმედი სოფლმხედველობა პირდაპირ ეთანხმება იმას რაც გამოიმუშავა განდომ, როდესაც მას მოუხდა მომართან შეხედრა.

ნუ დაივიწყებთ, რომ განდის აზრმა გაიარა ევოლუცია, პირველათ კანონმდებელი და რეფორმატორი

ის შეიქნა თანდათან რევოლუციონერად. და თვითველის ზნობრივ გამარჯვებით ის უახლოვდებოდა საერთაშორისო კომუნისტს.

რადგან საშუალებები კაპიტალიზმთან პაძოლაში გასაკვირველ შემთხვევით ყველგან იღებს ერთს და იმავე ფორმას და არის ისეთი საფეხური, როდესაც ზნობრივი ძალა და მეცნიერული შორს გაქვეყნება არ განსხვავდებიან ერთიმეორასაგან. ძირითადი განსხვავება განდისა და დასავლეთის რევოლუციონერებს შორის მიეწერება იმას, რომ ის უარყოფს მატერიალურ კულტურის პროგრესს.

ის უბნობს პირველ ყოფნას და უარს ეუბნება ცივილიზაციის ტექნიკურ ზრდას. ეს პატრიარქალური აზრის გადახრა პაუპერიზმის და ხალხის გალატაკების მტრის მტრ უბრალო ასხის შედეგია.

განდი რომ გასცნობოდა საერთაშორისო კომუნისტს და რომ სკოლნოდა ის მეცნიერული სახარება, რომელიც საუფქლოთ უდევს საბჭოთა რესპუბლიკის ორგანიზაციას, მას რომ სკოლნოდა რუსეთის პოლიტიკა აღმოსავლეთის ჩაგრულ ხალხების მიმართ, ბელშეკრულბანი ოსმალბთან, სპარსეთთან, ავგანისტანთან და ის ზომები, რომელსაც საბჭოთა ფედერაცია ხმარობს მცირე რიცხვან ხალხების დასაცავით, ის უსათუოდ გადადამდა უფრო გაბედულ ნაბიჯებს დაახლოვებისათვის, რომელიც უიმისათაუ უსათუოდ მოსალოდნელია. რასაკვირველია ის შესძლებდა გამოეყო ძლიერი და ურყვევი პრინციპები, რომელიც გამოიმუშავა ხუთი წლის რევოლუციაში ბალხმა, თავისი ზნობრივი დოქტრინა მესამე ინტერნაციონალის დამარტყვევებელ მაგალითებით. ის მოინდომებდა მოეცილებია მისთვის სასიკვდილო საწამლაი რეფორმატორობის და სიტყვიერი ფეტიშიზმი.

რა დასკვნა უნდა გავავეთოთ ჩვენ? რადგან განდი არ შედის მთელი ქვეყნის ინტერნაციონალურ ბლოკში და რადგან მის აზრებსა და კომუნისტების აზრთა შორის არის მიმსაგავსება უფრო და უფრო ღრმა და მრავალ რიცხოვანი. საჭიროა შეგქმნათ მუდმივი და შინაგანი კავშირი აღმოსავლეთის და დასავლეთის რევოლუციონერ მოძრაობათა შორის. გაუფრდეთ ერთმანეთს ხელი, შეიცანით ერთმანეთი, თქვენ რომელნიც ქვეყნის სხვა და სხვა კუთხეში იძლევით მაგალითებს უსაზღვრო თავგანწირვისას რადგან ინგლისელები ხომ საუცხოვო ხარისხის ქვეყნის აჯანყები არიან, სძულხართ თქვენ ერთი და იმავე სიძულვილით, თქვენ ხომ ოცნებით ერთნაირათ აყენებთ მოქმედების აზრს, თქვენ ხომ თქვენივე სურვილით სისხლსა და ხორც ასხამთ პარტკის სიტყვას...

ს ა მ ი შ ე ხ ვ ე დ რ ა .

გამოვემწვიდობეთ ბათუმს.

„ჭრიტის“ გემით მიეცურათ სტამბოლისაკენ.

ამ დღეს მოუფრთხილ ბოსფორამდე მოსვლას.

ანატოლიის ყოველ ნავთსადგურში მთელი დღეობით ჩერდებოდა ჩვენი გემი.

ჩამოვიარეთ რიზე, ტრაპიზონი, სამსუნი, ორდუ, კი-რასუნი.

ზუნგულდაკში ვდგევით მთელი ორი დღე. ქვა-ნახშირით იტვრთება ჩვენი გემი. მარსელამდის საკვებს იმ-ზალებს.

ერთი კვირის განმავლობაში ყველა მოგზაურებმა გავიცანით ერთმანეთი.

ბევრი შინაურადაც დავეახლოვით.

მე ხშირად ეუმასპინძლდებოდი თეთრი და წითელი ნაფურეული, სხვა დარღმინდები კიდეც გამოსძებნიდენ ნეტქარათ სასმელ „ბენედიქტინს“ ან „შერი ბრანდის“ და საღვთის შემდეგ ვატარებდით დროს, ათასფეროვან მასლაათში.

ძალიან ხშირად მიყვარდა აგრეთვე ჰანდრაკის თა-მაში.

ერთი კვირის განმავლობაში ყველას ნიჭი ესცადა ამ ვარჯიშობაში, მაგრამ ღირსეული ტოლი არავინ შემხვდა. ყველასთან გრადნელი გამოვდეთ.

მიყვარს კი კარგი მოთამაშე, მაგრამ უფრო მიყვარს, თუ მოუხედავთ კარგი თამაშისა—მანქნ მე ვაჯობებ.

მეორე დღეს მოვიარე მთელი ზუნგულდაკის მაღა-როები.

შთაბეჭდილებით დატვირთული, დალილ-დაქანცუ-ლი და გაუფრთხილ დავბრუნდი გემზე.

ეისადღეთ.

რამდენიმე პირს ვეთამაშე ჰანდრაკი. გამარჯვება ისევ ჩემი, როგორც ყოველთვის.

წყნარათ მოღის ერთი ქალიშვილი, სუფრის ბოლო-ში რომ მუდამ ჩუმათ იჯდა ხოლმე. და მეუბნება.

— ერთხელ მეც გეთამაშებოთ.

— თუ კი მოსურვებთ, გავართოთ გული!

დაიხსენეთ. შევეუდმეთ თამაშს.

მე აინთქში არ ჩავიდე იგი. ყველასთან გათამაშე-ბული—დარღმინდულათ ვეთამაშები მასაც.

მე მხოლოდ შესიამოვნება, რომ საბაბი მომეცა მისი გაცნობისა.

რამდენიმე ფიგურა უკვე წაეგა უღაზათოდ.

— ყოჩაღ გოგონი, ყოჩაღ!

— ეგრე მოსცხეთ ჩვენ ჰებულ ფალავანს, ყველა რომ დაგვიბოიყვას.

მე შევეუდამე საქმეს გამოსწორებას, მაგრამ ველა-რადეერი მეშველა. საბოლოო გამარჯვება ჩემ მოწინააღ-მდეგეს დარჩა.

— ერთი კიდე ვეთამაშოთ!

დავიწყეთ.

მთელი მარიაფათი მოვიხმარე მანქნ წაგებულთ დარჩი.

— ჩაღმუაზელ! მომიკაცია თითი! მე არ ევლოდი!

მან წყნარად გალიმა. იმის ათასფერი ავერეებს ამ ქვეყანაზე.

თუმცა ჰანდრაკში დავმარცხდი, მაგრამ თავი მო-გებულათ მიმაჩნია, რადგან გავიცანი ეს გოგონა.

იგი თავის დასთან ჩუმათა ზის სუფრის ბოლოში.

მისი მაღალი სიტყვა ჯერ არ გამიგია ოდესმე.

მხოლოდ მარადიული ღიმილი სახიდან არ შორდუ-

ბა, თუმცა არ ვიცი, ეს ნამდვილი ღიმილი იყო თუ რამე ტანჯვა, ან ფიქრი უნებღებელი, ან დაკნინა წუთისოფ-ლისა.

— თქვენი სახელი?

— ლიუბა...

— არ მომწონს ეგ სახელი! გეაჩი?

— პანჩენკო.

— ეს ლამაზია!

— ავიდეთ ზეგით! ზღვას უტყვირით!

— გამიძებნით წინ!

ავიდეთ ბაქანზე. გემის ბოლოში მოვსძებნეთ ყუდ-რო კუთხე.

— მაღმუაზელ პანჩენკო! თქვენ რაღაც განუტყრელი სევდა გაწუხებთ!

— შეიძლება.

— მაშ თქვენი წაუშლელი ღიმილა რას მოახწავებს?

— მე განა ვილიმები?

— ყოველთვის, ნუ თუ სარკეში არ ჩაიხედავთ?

— ღიმილი განა ასეთია?

— ოო, ღიმილი ათსნაირია! მაგრამ თქვენი სახეც მარად მღიმარება, თუმცა უცნაურად, რომლის ბადალიც ჯერ არ შემხვედრია მთელ სიცოცხლეში.

— თქვენ უფრო მეტ ყურადღებას მაქცევთ, ვიდ-რე ღირსი ვარ.

— თქვენ უფრო მეტის ღირსი ხართ, მაგრამ მეტი სითამაშე ვი თუ თავხედობას დაედაროს.

გაეუბდა ქალი. ზღვას ჩასცქერის. სხვადა სხვა ფე-რი მედღეუბნი აზიზ-მაზიზათ ლიელოვებენ კამკამა სიღრ-მეში.

უცქერის ქალი ამ ზღვას გატყევილ სიღრმეს და ვერ მიმხედარვარ: იქა ჰკრებს ფერებს, თუ იქ მარბავს ფერებს.

სიჩუქე გაგვიგრძელდა. უხერხულობა ევიგრძენი.

— თქვენ უკრაინელი ბრძანდებით, მაღმუაზელ?

— დიდი! არ არის ძნელი გამოსაცნობი.

— შორს მიგვზავებდით!

— არ ვიკ. სტამბოლამდის კი მივალ და მერე არ მიკ.

— თქვენ გაწუხებთ რაღაც მოუსვენრობა.

— მე მაწუხებს მთელი სიცოცხლე.

— თქვენ ლტოლვილი ბრძანდებით?

— დიდი. დენიკინის ჯართან ერთად მე და ჩემი დაიც გამოვიქციეთ.

— რაო? განა თქვენ სამშობლოში თქვენი სამყო-ფი ადგილი იღარ იყო?

— ყველა გამოზრდილი. ჩვენც წამოვედით. ჩემი ძმა დენიკინთან ადვილად იყო. მისი გამოჯავრებით შეიძლე-ბა ჩვენც დავესაჯეთ. თან გამომეცა ოთხი მილიონი, ისიც გზაში მომპარეს. სულს აქეთ აღარაფერი მაქვს.

— მაშ რა უნდა ქნათ შემდეგში?

— არ ვიცი. დღეზედ დღე რომ დამიმართონ საფიქრებლათ, მაინც არ ვიცი—რა გზას დავადგე. ამასთანავე ჩემი დაც ავადმყოფია. იმას არ შეუძლია ბევრი წვალემა.

— მერე სტამბოლში რათ მიდინარო?

— რა ვიცი! იყო გეგმი. გეგონდა ბილეთის ფული, დავსხედით და წავედით. განა სულ ერთი არ არის უპატრონოთ ბათუმში ვიჭნებოთ, თუ სტამბოლში?

— გაყოფი ვინმე ნაცნობი?

— არაფერ.

— მაშ როგორ? ქალიშვილებისთვის კაი გამბედაობაა ეგრე ლეთისანაბრათ უტეო მხარეში გადაკარგვა.

— შე შინდა სწავლა. მე არავისგან არ ველი რამეს. მაგრამ თუ მოხდა სსწყაული და ლტოლვილთა დამხმარე კომიტეტმა მომცა სულ მცირედი რამ საშუალება—პა-

— მე არც ველი სხვა რამეს გარდა გაჭირვებისა.

ასე ვიბასათე ვარგა ხანს. მე უფრო მეტად მომხიბლა მისმა სიმშვიდემ. და ღიმილი ხომ—ეს იყო რალაც ღვთაებრივი, უკვდავი, მხატვრული. ის დარჩება ჩემ ხსოვნაში ისევე უკვლელად, როგორც ვარსკვლავი ჩრდილოეთისა ცის კამარზე.

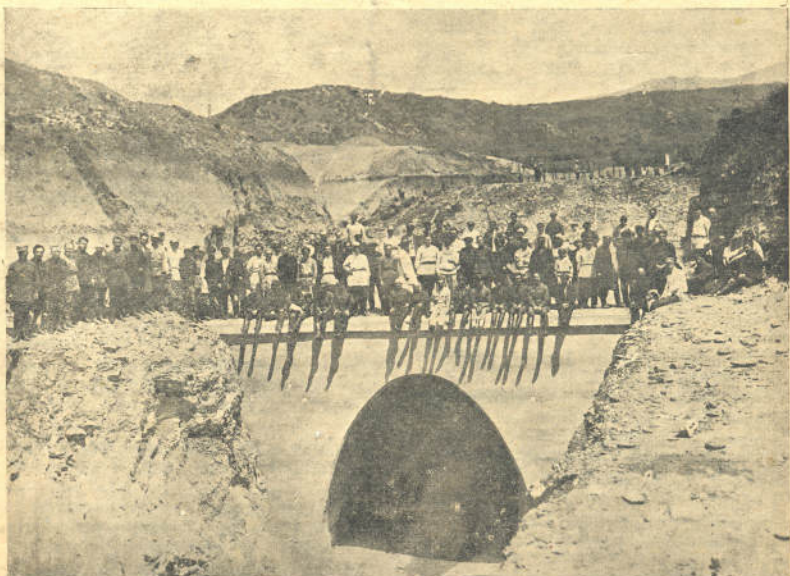
სამ დღეს კიდე ვიარეთ სტამბოლამდის.

ამ ხნის განმავლობაში უფრო დავვახლოვდი მე და ის ასული.

ძალიან მიეჩვენე. მე თითქმის ველარკ-კი წარმომედგინა, როგორ უნდა გავშორებოდით სტამბოლში ერთმანეთს.

პანჩენკოც ერთობ თავდაპირველი გოგონა იყო, მაგრამ მაინც აშკარად ვამჩნევდი, რომ იგიც მომჩეცია.

მე ხ-მ ქალს ვუტკერი უოველთვის როგორც მგელი,

საქართველოს კომპარტის მე-3 ყრილობა „ზაპეზ“ სამუშაო ადგილზე, 21+40 პალაზის ტინობის მილის დათვალვებზე.

რიზში წავალ მხატვრობა მივედარს განსაკუთრებით. ამ ხელოვნებაში ნაკადიცა მაქვს ჩემი ძალ-ღობე. თუ ეს ნატვრა შემისრულდა, მაშინ წარსლის დანაჯარგს აინფშე-იც არ ჩაეადლებ. მაგრამ არა მაქვს იმედი. ჩემი ბედისა კარგი არაფერი მჯერა.

— ეგ საუთოვო საქმეა.

— დიად. მე არცა მჯერა მაგის შესრულება. მაგრამ აღამიანს მაინც უყვარს ოცნება; სანამ პირში სული უდგია.

— ... ვინ იცის საღ რა მოგვლით! ამასთანავე თქვენარი ვარდახეწილებით უკვე საესკა მთელი ეგრობა, ადგილით შევლას არ უნდა ელოდეთ საიდანმე.

როგორც მამაკაცი მაგრამ მოხდა ეს ერთი სასწაული და იმ ასულს ვუტკერიოდ როგორც მშვენიერ სურათს სიცოცხლის მუხურში.

იგი მომავლენდა ტბის თეთრს შროშანს, რომლის სილამაზითაც სტკებდა ადამიანი მხოლოდ ნაპირიდან.

ნორჩი სატატკრივით ატყორცნილი მისი ტანი მე არ მახელუნდა ვაფურის თრობით.

მისმა ღიმილმა სულ სხვა ანდამატურის ძალით და-მიპყრო: მსურდა მეჭვრიტა მისი სახე ყოველთვის, დაუ-ლაღავდ.

იგი სახე გადაშვალა მრავალ საიდუმლოთა უცნაურ წიგნად, ჯერ უცნომ სილამაზითა აღმოუჩინა წიგნად. მისი ლიბოლი ხომ თავისი სიღრმით და მიმზიდველობით სულ გაიწყვებდა ზღვასა და მის შორეულ კიდეს. ბევრს ენაბრებოდა ჩვენი დაახლოვება. ნაენობი ვაგები ორბუქულად ჩამკრავდენ თვალს. მეც კიფერებდი.

სად ანებნა ყველასათვის საიდუმლოების ზღვიდან ამოტივტივებული იშვიათი გმნობა, რომელიც უცხო იყო ანუზამბლის თვით ჩემთვის!

ბავშური ნატერა! უფრო კი გიფური! მინდა ვასცდეს სტამბოლი ჰიბრალტარს, მექსიკას, რომ უფრო მეტხანს ვიყო ერთად იმ ასულთან. მაგრამ ჩვენ უკვე შევცურდით ბოსფორში. ედემის მსგავსი ნაპირები მარჯვნივ და მარცხნივ ვეცალვებოდ ახალი და ახალი სილამაზით.

პირველი გვახდებოდა ატენილი ხეხილოვანი ჰალბი მიწის სიხარულს ანთებენ გულში. კოხტა-კოხტა სასახლენი და ძველებური ჩათბობა-ბილი კოშკები მრავლათ მოსცურავენ ჩვენ თვალ წინ. და ყველაფერი ეს იწვევს რალაცა მძიმე სეფლას, რადგან ყველაფერი გვახლოვებს სტამბოლთან, განშორებასთან...

აგრე სტამბოლიც თავისი საზღაპრო პანორამით ნეტავ შუადღის მაგიერ მთვარიანი შუალამე იყვებ, მაშინ უფრო მომხიბლავი იქნება შორეული. იერი სტამბოლისა.

დიდებულ მეჩეთების წერწება მინარეტები თვალს იტაცებენ საღიაკა ცის სიმაღლეში და გაიწყვდება ძირს ჭალკის არსებობა.

ცის დაბლა ჩამოსვლა და მიწის მაღლა ასვლა მხოლოდ აქ ვიხილვ ესე ამჟამად იმ მინარეტების ცქერით. მარა ყველაფერი ეს სიამე იჩრდილებდა მომავლის განშორებით.

გემი უკვე გაჩერდა. პანჩენკო და თავისი და ჩამოვიდნენ.

— მშვიდობით!
— მშვიდობით!
— თქვენ ხომ აქ იქნებით კიდეც?
— მხოლოდ ერთ დღეს. ხვალ კი დაიძრება გემი მარსილსკენ.

— მაშ ჭალაქში შევხვებით კიდეც?
— შეიძლება.

ასე უფროდ გავშორდით, რადგან მრავალი თვალი მოსჩერებოდა ყურადღებით ჩვენ გამომშვიდობებას.

მეც ჩავიძარხე ბევრი დამ გულში და იმ გოგონამაც. ეს ვივარდნით ორთავემ კარგათ.

ამიტომ ვაპირებთ ერთმანეთს ასეთი სისასტიკე განშორებისა.

საღამოზე კიდე შევხვით ერთმანეთს გალატას ხილზე, გაგვებარდა, თითქმის მთელი წელიწადი არ გვენახოს ერთმანეთით.

მე ვიყავი ამხანაგებთან ერთად, ის კიდეც თავის დასთან.

კიდეც ჩავარდით ზუზრხულ გარემოებაში.

— მაშ თქვენ მივშვებდებით ხვალ?
— შეიძლება.
— მაშ მშვიდობით! ალბათ აღარა დროს არ შევეხვებით ერთმანეთს.
— უსათოვოთ მოიწერეთ ან პარიზში, ან მიუნხენში როგორც დიფერენტი—ისე.
— ენახათ. მშვიდობით!
— მშვიდობით! ვისურვებთ ყოველ სიკეთეს!
ეს იყო და ესა, ამით მორჩა ჩვენი პირველი შეხვედრა.

ეხლა გეტყვით ჩემს მეორე შეხვედრას. ჟინიხოდ რა ფასი აქვს ამ თხრობას? მეორე დღეს მივეცით თავი მარსელის გზას. ექვს დღეს საშინელ ლღვაში გვიხდებოდა მოგზაურობა.

გუცქერდი დარღანელის დანგრეულ სიმაგრეებს, საბერძნეთის ხიოკიან მთებს. ცეცხლის ფრქვევით ღაქანტულ ერნას და სტრომბოლას ბოლვას ცის მაღალ გუმბათში. მაგრამ ყოველთვის ვფიქრობდი პანჩენკოზე და იმის წაუშვებოლ ღიმილზე.

ოო, იმაზე ღამაზე ჭალი ბევრი მიწახავე დედამიწის ზურგზე, მაგრამ ისეთი იშვიათი და ძლიერი შთაბეჭდილება მაზინ არავის დაუტოვია ჩემს ხსოვნაში.

მე მოვივარე საფრანგეთი, გადმოვივარე გერმანიაში. მას შემდეგ უკვე გავიდა რვა თვე.

მე არავითარი წერილი არ მიმიღია არც პარიზში და არც მიუნხენში.

რა ვუყო! ეს ჩვეულებრივი მოვლენაა სასიამოვნო მგზავრობის შემდეგ.

მე კი მაინც ძალიან ხშირათ ვფიქრობდი იმ გოგონაზე.

აქ წინგებე ერთ საკომერციო საქმეზე მომიხდა სტამბოლში წასვლა.

თქვენ უკვე გპრობათ, რომ ჩემი მეორე შეხვედრა პანჩენკოსთან აქ უნდა იყოს.

დაიღ! ეს მართალია. მაგრამ ყველაფერი თავის წესზე.

ზამთრის ციმა ქარმა გუნება მოსძრა. შევდივარ პერაზე ერთ ყავახანაში, რომ გადავკრა თბილი რძე.

ვზივარ ჩემთვის და ვფიქრობ ათასგვარ ზედმეტ რამეზე.

ჩემ პირდაპირ საჩქეში ვხედავ ზურვით მჯდომ ერთ ქალიშვილს.

იგი მოსწონდა კოხტა და ყელყელა.

უფრო მეტად მომეწონა კიდეც მისი სამოსი: შავ ქათინაში საუცხოოდ იყო ჩაქსოვილი შვინდის ფერი ზოლებით.

მასთან ვილაკ კაციც იჯდა.

ქტევაზე გეტყობოდათ, რომ იგინი სულ ახალი გაცნობილი არიან.

მაგრამ მე არც თუ იმდენ ყურადღებას ვაქცევ სტამბოლი იმ დროს სავსე იყო მრავალი ჯდრის ღამაში ქალებით და მათი მუშტარი მამაკაცებით.

მე გავესწორე ანგარიში და გამოვედი ქუთაში. ვდგეარ ქარებთან და ვფიქრობ--საით წაიდუ. ამ დროს გამოდიან ის ქალ-ჟაიცი. პირველივე შეხედვაზე მეიანი--ეს იყო პანჩენკოს ასული.

მან ვერ დამინახა, ორთავემ ჩემ წინ გამოიარეს. უსუნურმა გრუნტელმა ელექტროსავით დამკრა ტანში.

ავყვი ფეხბადებს. მიერთრესება გავიგო რამე: ვინ არის ის კაცი? რათ აცვია ესე კოხტები? რა იქნა მისი სიყვარული მხატვრობისადმი? კიდევ ულიმის სახე ისე ლეივებრივით, გულში ჩამწლობათ? ყურათა სწენა გამომხეივლიდა. ქარიც ჩემსკენ უბერავს და მესმის ნაწყვეტ-ნაწყვეტათ ასეთი ლაპარაკი:

— ათ ლირას მოგცემთ!
— ოცზე ნაკლებ არ შემოძლია!
სასტუმროშიც გაგიმასპინძლებით!
— ეგ თქვენი საქმეა, მე კი ოკი ლირა მომეცით და!
— ხომ იცით ესლა ლამაზი ქალები ჯოგავით არიან სტამბოლში.

— როგორც გენებოთ! მე არ შემოძლია. ეს ხომ ჩემი ხელობა არ არის!.. მე მხოლოდ გაქირვებისთვის... დაცა მყავს ლოგინათ ჩავარდნილი, ათი ლირით რა უნდა გავაყუო?...

— კარგი, თხოუმეტი იყოს!
— არა.
— მაშ მშვიდობით! სხვას მოვსძებნით უფრო იაფად. კაცი მიღის.
პანჩენკო ღვას გაშვებული ქუთაში. გული სწყდება. ეტყობა უნდა დაუძახოს და ველიარ მოუხერხებია.

მე ჩაუფარე გატაყვედრით გვერდზე.
— მადმუაზელ! წამოღით ჩემთან! მიანებეთ იმ ძუნწს თავი!

თან სახეს ვარიდებ, რომ ვერ მიცნოს.
— აი თქვენ ოც და ათი ლირა, მაგრამ მე დღის არა მცალია თქვენთან დროს გასატარებელათ.
— ისე ვერ გამოვართმევთ.
— არა უშავსრა! ხვალ შეგხვდებით „პარიზის კაიში“ და მაშინ იყოს...

— მე უხერხულად მერგენება.
— ნუ გეხატებოთ, ოც და ათი ლირა ჩემთვის არა-ფერია, მხოლოდ დღეს მეტი არა მაქვს.
— ეს იზეივათი, შემთხვევაა.
— მაშ აიღეთ!...

გოგონამ გათმართეა უხერხულად ფული, მაგრამ ელექტროს უშტე უყცივე მიცნო და გაშვდა.

—...არ ელოდით ჩემგან!
— გაანებეთ თავი მაგის დრო არ არის!
— ძალიან გამიჭირდა... ძველი ყოფილა სიმშლი... უბინაბა... ჩემი დაც ლოგინათ ჩავარდა... სხვა გზა არა მქონდა...

— არ მინდა გოგონი ახსნა! გულს რათ იბოროტებ! ამ აუტოტოტობას თითქმის წინათვე ვგაძნობდი, როცა ლევის ანაბარათ მოეზურებოდათ ამ უცხო ქვეყანაში. პანჩენკო შეჩერდა. შეფიქრიანდა.

ის ლიმილი ისევ წაუშლელია მის სახეზე. მხოლოდ ვამჩნევ--რაღაცა სიმწარის ზოლებიც ჩაწენია შიგ.

უხერხული სიზღნის შემდეგ ისევე უხერხულად მეტ-სება თითქოს გულიდან ძალის ძალათი შჩხედეს რაღაც სიკიცხლის კლდეებსო.

— მე ვიღებ თქვენ დახმარებას. მაგრამ მინდა მაინც მაღლობა გადაგხიბოთ უცველად. მხოლოდ როგორ? თუ მოგწონვართ და მიკადრებთ...

— განა თქვენ თვითონ არ იცით, რომ მომწონხართ, მაგრამ...

— მე სხვა საშუალება არა მაქვს მაღლობის გადასახლელად. მაშ ნუ გაიკეთით!

— ნუ გეშინიათ! მე არა გზრახავთ არაფერზე! ან რა უფლება მაქვს.

—...ან გაქირვებით სიკვდილი უნდა მერჩია, ან ეს გზა. სიკიცხლები დამძლია... მერეა და ჩემი დაც სულ უპატრონოთ იყო...

— მე ხომ მსჯავრს არა გდებთ?... პანჩენკო შეჩერდა ხელების მტერეგით. რაღაც უნდა სთქვას, მაგრამ ვერ მოუძღვლია თავი და ბოლო. მითხარით, რა გაუწებთ გვერ ძიელ?

— მე ძალიან დამავალეთ თქვენი გულკეთილობით. ჩვენი საერთო მოგზაურობიდანაც წარუშლელი შთაბეჭდილება ჩამრსა... ამიტომ ერთი რამეზე უნდა დამთანხმდეთ.

— ბრძანეთ! ეცადებით--შევისარყო.

— ხვალ, დღის თერთმეტ საათზე უცველათ მოზრძანდით ჩვენსა თერთმეტ საათზე.

— საქმე გაქვთ რაზე?

— დილა! ძალიან საკრია! ამ ჩვენი ხან მოკლე მაგრამ აღსანიშნავი ნაცნობობის დასავგირგვენებელათ მინდა ერთი იზეივათი დროება გაგატარებინოთ.

— როგორ?

— თქვენ ნახათ ხვალ. ისეთ დროებას გაგატარებინებთ რომ მთელ სიკიცხლვეში არ დაგავიწყდეთ. მხოლოდ უცველათ უნდა მოხდინდეთ.

— თუ კი დრო მექნება...

— არა! უცველათ იზოვეთ საამისო დრო გთხოვთ ეს ერთი რამე აუცილებელად შემიძრულოთ. გარწმუნებთ დაუფიყვარ დროებას გაატარებთ და მეც ძალიან მასია-მოვებთ.

— თუ კი თქვენ ეკვრ დათინებთა გსურთ, მეც შე-გისრულებთ მაგ თხოვნას.

— მაძლევთ პირობას გადაწყვეტით?

— უიშვიალათ.

— მაშ ესლა გავმორდებით. ღამე მშვიდობისათ!

— გამარჯვებით!

— არ დაგავიწყდეთ ხვალ სრულ თერთმეტ საათზე გელთ „ოტელ ბელეჯო“, პერაზე. არ მომძაყუოთ!

— დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ--სიტყვას არ გა-დავალ.

— გენდობით!

ამე გავმორდით ერთმანეთის.

მეორე დღეს ადრე ავდგამი. მაგრამ სულ დამეკარგა ხალისი ყოველგვარ საქმისა.

მოუსვენარათ ველი თერთმეტი საათის მოახლო-ვებას.

დრო საშინლათ გაგრძელდა. ისე მეგონა--ამდენი ხნის განმავლობაში დაბერებასაც კი მოვასწრებ მეოქი.

როგორც იქნა მოახლოვდა ვადა.

სრულ თერთმეტ საათზე მივადექი „ოტელ ბელვის“
რალაქ ერუანტელი მივლის. თითქოს ოფისაც მას-
ზეს. გულში ბოხოქრობენ რაღაცა გრძნობანი. თავს სულ
სვენაირათა ვგრიბო ყოველმხრივ.

შევაღე სასტუმროს კარი.

არაფრა სჩანს. არც პატრონი, არც მოსამსახურე.

დაფაზე ამოვიკითხე პანენკოს გვარი.

მესამე საათულთ: ოცდაცამეტი ნოემერი.

ავედი თუ არა, დერეფანშივე შეხვდა პატრონი.

— თქვენ ვინა გნებათ?

— მივანათელ პანენკო? ხუთი წუთის წინეთ თავი
მოიწამლა.

— რას მეუბნები?

— დიდა, თავი მოიწამლა. ქაფური დალია.

— გარდაიცვალა?

— ეს არას ეხლა დალია სული.

აქ შემოვსესა მისი დის გადარეული წვილიც.

მე გავშეშდი. აღარ ვიცი — სად წავიდე.

ჩემს ირგვლივ შეიკრუნ ქვეყნის გზები.

— ისეთ დროებას გვაგატარებინებთ, რომ მივლ

სიკოცელში არ დაგავწყდეთო!

დიდა! მივლი სიკოცელში არ დამავწყდებდა ეს
სასიკვდილო რანდევუ იმ ბედისაგან განწირულ ასულთან.

ლევ. შატერაძე.

ან რ ი ბ ი ლ ბ რ.

ქვემოლ მოყვანილი წერილი ეკუთვნის ნიჭიერ ფრანგ
დურნისტს ანრი გილბოს.

ანრი გილბოს პოლიტიკური და ლიტერატურული
სახელი საქმოდ ცნობილია. ომის და რუსეთის რევოლუცი-
ის დროს მან სახელი მოიხვეჭა უფრო პოლიტიკურ
ბრძოლის ასპარეზზე (ენობილია, რომ საფრანგეთში მას
სიკვდილით დასჯა მიუსჯავს). მაგრამ ომამდე იგი ცხო-
ველ მონაწილეობას იღებდა ლიტერატურულ ბრძოლაში.
წერლობაში იგი ყოველთვის მოწინავე რაზმებში იდგა,
გზიბოდა დახვედრულ წარსულს და აკადემიზმს. თავის
მხურვალე და აშკარად გამოთქმულ კრიტიკისათვის მან
ბევრი მტერი შეიძინა. მიიღებდა ლიტერატურაში
დღის ყაყაღივლებით იქნა აღნიშნული. მისი ლექსთა
კრებული „Kraskremi“ (წითელი კრემლი) შეიცავს რამო-
დენიმე ლექსს, რომელიც ავტორმა დასწერა საბჭოთა რუ-

სეთში ყოფნის დროს. აქ იხატება გილბოს — აღფრთოვა-
ნება რუსეთის რევოლუციის წინაშე.

ლექსში „მოსკოვი“ (დაიბეჭდა ევროპულ „გრადემ-
ლის“ მე-7 №-ში 1923 წ.) „გილბო იძლევა 1921 წლის
შემოდგომის მოსკოვის აღწერას. მისი „ვოლგას სიმღერე-
ბი“ — ეს დიდი ფილმა, სადაც ჩვენ წინ იშლებიან ქალა-
ქები და პეიზაჟები. მოსკოვიდან ასტრახანამდე — ყველა-
ფერი გადმოცემულია ცოცხლად, დინამიურად. მისი სასი-
ყვარლო პოემები სასცენო ექსპრესიით, ენებით, ძალით,
გაბეგვით — და თან მოკლებული არიან სანტიმენტულობას.
ზოგიერთ თავის ნაწარმოებში პოეტი სცილობს აღად-
გინის საშუალო საუკუნეთა „chanson de geste“ (მოხე-
ტეთა სიმღერები) მოდერნიზაციის ქვეშ. ისე როგორც
წინეთ უმღეროდნენ რანდეთა გმირობას — ანრი გილბო
შთაგონებას ეძიებს რევოლუციონერ მითოლოგიაში და
ტემად ირჩევს სამ რუსეთიდან მომავალ აშხანავის დაღუ-
პვის ამბავს.

გერ კიდევ ომამდე ანრი გილბო ერთი დამაარს-
ებელთაგანი იყო იმ ლიტერატურულ მიმართულებისა, რო-
მელსაც ეწოდება „დინამიზმი და თავის „წითელ კრემ-
ლი“ ის ქვეშაირად აღასტურებს ამ სახელწოდებით სის-
წორეს.

„...ეს კოლოსალური ნაწარმოებია, მაგრამ ისეთი
არცაა შიგ მშვენიერებასა და სიმბინჯისა, რომ მე არ
ვიცი რას მივაკუთნო იგიო“ — ამბობს ერთი ფრანგი კრი-
ტიკოს ეურანა „Lumière“-ში გილბოს „წითელ კრემლზე“.

საფრანგეთის მიმდინარეობანი ომის შემდეგ.

ძნელია თანამედროვე ეპოქის ლიტერატურულ მიმ-
დინარეობებში გარკვევა: იმდენი წინააღმდეგობა, სიძულ-
ვილი და შეჯახება დაგროვილი მათში.

ლიტერატურა, რომელიც გამოხატავს სოციალურ,
ეკონომიურ და კულტურულ ჭრთი ერთობის სურათს,
რეგისტრაციას უკეთესს მათ წინააღმდეგობას და ქაოსს,
თანამედროვე ფრანგულ ლიტერატურის პირველ რიგში,
იქ, სადაც სდგანან ისინი, ვინც სცილობენ მსოფლიოს
„გარდაქმნას“, ჩვენ ვხედავთ ადვილახსნილ და ველურ იმ.
პერიოდის სახეს.

შეიკრეს მხრით ძნელი მითითება უკვე დაბეჭდილ
სახელმძღვანელოების იმითთვის, ვინც მოისურვებდა გარ-
კვევას ამ არეულ მდგომარეობაში, რადგან მეტად მკო-

1. აფანაზეთის სახალხო კომისართა საბჭოს თავჯდო-
მარე ანზ. ლაიკობა. 2. აფანაზეთის ცაკის თავჯდომა-
რის მოადგილე ანზ. გვედლია. 3. აფანაზეთის ცაკის
თავჯდომარე ანზ. ჩაბბა.

კომ. დ. არაყიშვილი.

ნაზ. მისივე შეილისა.

რეა რიცხვი თანამედროვე თხზულებათა ლიტერატურის ისტორიისა და კრიტიკის დარგში. ფლორიან პარმანტიეს (Florian Parmantier) ისტორია, რომელიც იძლევა უახლეს ლიტერატურის სრულ სურათს, უკვე დაძველებულად უნდა ჩაითვალოს; რაც შეეხება უფრო ახალ რენე ლალუს ნაწარმოებს (Rene Lalou „Histoire de litterature francaise contemporaine“) იგი შეიცავს შესამჩნევ ნაკლს რადგან არაა სრული და გამსჭვალულია ტენდენციით.

დღევანდელ ლიტერატურის დამახასიათებელი გეზი დიდძალ განირჩევა ომის წინა დროის ლიტერატურისაგან; თუმცა მასში მიიქც მისწრაფს იმავე გეზის გაგრძელება, ზოგჯერ პირდაპირი და ზოგჯერ შეწყვეტილი.

როგორც ნატურალიზმის წინააღმდეგ მიმართულ რეაქციას, სიმეოლიზმმა ზედიზედ ინდივიდუალიზმის, სექსუალობის და გოტურიზმის განვითარებას. ზოგი სიმეოლიზტი—შეწერილი აშკარად აღხადებენ თავის სიძულვილს საზოგადოებისადმი და ირჩევენ თავის ნაწარმოებთა ისეთ გადმოცემას, რომელიც არ უნდა გავრცელდეს.

პესიმის ნიშანი—ანარქია, რომელმაც მოიცვა საფრანგეთის ინტელიგენცია 1870 წლის დამარცხების შემდეგ, უფრო მეტად გამწვავდა ნიცეს იდეების გავრცელების შემდეგ. მაგრამ მოქმედების საკირობებამ და პოზიტივიზმმა პროგრამამ ჯერ კიდევ 1914 წლის ომამდე დაარსდეს ნიოლიზმის მატარებელი შეწერლები. ეგოცენტრიზმიდან და ინტერნაციონალიზმისაკენ, თუმცა ეს ორივე მიმართულება მასში არ იყო საბოლოოდ გამართული. ფრანსმა და ბარესმა, რენანის და ტრენის მოწაფეებმა, ერთმა მარჯნიდან—მეორედ მარცხნიდან მიატოვეს ექვების ნიადაგი.

თავის შთაგონებულ და გასაცარ ნაწარმოებით ემილ ვერჰარსმა მოგვიტანა მაგარი ოპტიმიზმი, რიტმი, ტენიკა და სოციალური გარკვეული გეზი. უოტ უიტმენის (Walt Whitman) გველენამ, რომელიც გამეფდანიც შეინელობის შემდეგ, გააფართოვა ვერჰარსის სახარება. ბოლოს რომენ როლანის „ჟან კრისტიანი“ მოველინა ახალგაზდა ფრანგ მწერლებს როგორც ძლიერი გამამაგრებელი საშუალება.

სამი ნაწარმოებია, ჩემის აზრით, დამახასიათებელი ამ ჯერ კიდევ დაუშთაფრებელ, ლიტერატურულ პერიოდისთვის: Nenri Transk „La danse devant l'arche“—ანრი ფრანკ. ცეკვა აღსახრულს წინაშე. Jullis Romains „La vie unanime“ ეიულ რომენ უნანიმისტური ცხოვრება და Charles Vildrac „La Iure d'amour“ („წიგნი სიყვარულისა“—შარლ ვილდრაცი).

ომმა მოახდინა გათიშვა.

ახალ ქვეყნის დამყარების რწმენა ირყევა, და იმპერიალიზმი ადვილად იმონებს გაუარკვეველ იდეოლოგიის მქონე თითქმის ყველა ფრანგ მწერალს. ჰიპნოზი და მსტერია საერთო ხასიათის მოვლენად ხდება. მაგრამ მალე რომენ როლანი იმაღლებს ხმას „An. dessus de la melée“—ში, და ანრი ბარბიუსი „ცეცხლში

ხატავს დამაზნაველებს და მძლავრ სურათს. გამოდის ახალი ჟურნალები და ზოგიერთი მწერალი ცდილობს შეებრძოლოს შოვინიზმის მომდგარ ტალღებს.

ომის პირველ დღიდან რომენ როლანს თავისთვის არ უღალატებია. მას შერჩა რენანისებური სექსუალობის და რომანტიული კულტი თავისუფლებისა; პირიქით ბარბიუსს ჯერ იტაცებს შოვინიზმი, შემდეგ ვილსონიზმი, რომ ბოლოს დაადგეს უფრო მტკიცე იდეოლოგიის ვიდრე რომენ როლანს აქვს.

„ცეცხლის“ შემდეგ ბარბიუსი იძლევა „სიცხადეს; იგი შთაგონებას იწვევს მთელ რიგ ინტელიგენტებში, როს მელნიკ გატაცებულია მშვენიერ მისწრაფებით, მაგრამ მეტად არეული იდეები აქვთ.

„ჟურნალი კლარტი“, რომელიც გამოდის ბარბიუსის მფარველობის ქვეშ და რომელსაც უკვე თვალსაჩინო მოღვაწეები ყავს საბჭოთა რუსეთის გაცნობის და შეყვარების საქმეში, მანაც ჯერ კიდევ მიჯაჭვულია ძველი ქვეყნის ზღუდებზე და ვერ სწევტის კავშირს წარსულთან. ამითი აიხსნება, რომ ბევრი ინტელიგენტი არ მიეხზოა ჟურნალის მიერ დაწვებულ მოძრაობას. მე არ ვლპარაკობ დიუმაზე და სხვა რომენ-როლანისტიკზე, რომელნიც თავის სულმოკლეობის წყალობით შეუშინდნენ „კლარტს“ კულტურულ და ზომიერ პროგრამას. მე მიედველობაში შეყვს რამოდენიმე „ექსპლიმენტი“ გატაცებული მწერალი, რომელთაც არ მოსწონთ ამ ორგანოს პაკიფიზმი და გაურკვევლობა. საერთოდ ცხადია, რომ „კლარტი“-ს გასავალი არა აქვს. იგი არავის არ აკმაყოფილებს.

პირველ ხანებში ზავის შემდგომ სამხედრო ლიტერატურას დიდი გასავალი ჰქონდა. იმეკლებოდა მრავალი

რომანი, მოთხრობა, მოგონება, შენიშვნები ომზე, ჯარისკაცთა წერილები—განურჩევლად გემოვნებისა და ნიჭისა. რომიდენიმეს ეს იაფ-ფასიან სამხედრო ჟურნალისტიკის გაგრძელება იყო, მაგრამ საბედნიეროდ ეს მოძრაობა მაღელვარებით აღმოცენდა.

ერთნაირი გაგებით „დადიბში“ იყო რეაქცია ამ სპეკულურ ტიპის ლიტერატურის წინააღმდეგ—სიყვე როგორც თანამართ პროპორციების აღებით, სიმკვრივეში ოპოზიციის იყო ნატურალიზმისა.

მაშინ, როდესაც დიდ-ტანიანი ჟურნალები და ყველა ისინი, ვისაც რაიმე დამოკიდებულება აქვს საფრანგეთის აკადემიასთან, უარყოფით ეკიდებოდნენ და ედავებოდნენ მოწინავე ლიტერატურულ ჟოვლებს, „დადიბში“ შეიარეობდა და მის პროპაგანდას ეწეოდა ანდრე ბიდონი „Nouvelle revue française“-ში ანრი ბიდი (Bidon) „Rivue de Paris“ და „Journal des Debats“-ში, აბიოგრაფიკული ამბავი: დაიდასტურა მოძრაობა შექმნა შეიკარიაში ომის დროს რაოდენიმე გილიომ აპოლინერის თავყვანის-მკეპნება დაღვრიდა გერმანელმა და უნგრელმა ხუბარმა და ყველაზე უფრო გააფთრებულ ნაციონალისტურ ფრანგ მწერალთა წყალობით კი იგი გახდა თანამედროვე („მოლის“) მოძრაობად.

ნუ თუ ამით ცხადი არაა, რომ „დადიბში“ გამოხატულა მხოლოდ ერთი დღის მოთხოვნილებას და აკმაყოფილება ბურჟუაზიის საკანონოვლ ნაწილის სულსიკეთების, განსაკუთრებით „nouveau riches“-ების (ახალ გამდიდრებულების), რომელთაც არ იცოდნენ რა ექნათ თავის მოკლილ დროისთვის, გემოვნებისთვის და ფულითათვის. სამხედრო ლიტერატურის მზავისად დადასტურა „ლიტერატურაში მალე გაქრა“. ზოგიერთი იმ დადასტურებულ მწერლებს წრიდან არ იყვნენ მოკლებული ნიჭი (კოტო, „Potamok“; არაგონ „Anicet“; ფილიპ სოპო და სხვ.).

ამათი მასწავლებლები იყვნენ აპოლინერი და მაქს ეკობი, ორი პოეტი, რომელთა მნიშვნელობა გადამეტებულად მიიღეს არა თუ ცალკე წრეებში, არამედ საზღვარგარეთაც; ესენი—იუმბრიისტები, რომელნიც განიცდიდნენ კრიზის რემის გავეწეს. საერთოდ რემის გავეწეს შესაძლებელი გაიხარდა უკანასკნელ წლებში. შეიძლება დადგვიკითხეთ ესთქათა, რომ დღეს უშიტმანი, ეგრე-ბარნი და რემოთა—ის სამი პოეტი, რომელიც აძლევს მიმართულებას ფრანგულ ლირიკას. უკანასკნელი მიუხედავად სხვა და სხვა სკოლათა მოწინააღმდეგე ტინდენციების ტენიკურ სფეროში ისწრაფის მძლავრ დინამიზმისაკენ.

მაგრამ უნდა ითქვას, რომ არც ერთი პოეტური ნაწარმოები, რომელიც იშვა 1918-დან 1924 წლამდე ვერ შედგენს იმით, მე რომ დავასახელო ამ წერილის თავში და რომელნიც ეკუთვნის ფრანკის, რომენის და ვილდრაჟის კალამს. ელდრაჟის უკანასკნელი ნაწარმოები „Les chants d'un désespéré“ არაა მის ელგვიორ ნიჭის წინსვლის მაჩვენებელი; რომენმა გამოაქვეყნა პოემების სხვა და სხვა კრებული, მაგრამ ისინი მისივე „Vie unanime“-ზე გასკოლებით მალა დგანან. მაგრამ უკანასკნელი მისი ორენტიკატი რომენისა და თეატრისაკენა მიმართული, სადაც მეფობს მისი მეგობარი,—და დღეს მეტოქე,—ჟორჟ დიუამელი.

რომანმა, ყველა ფორმებში, ანალიტიურმა ფსიხოლოგიურმა და თავგადასავლის რომანმა,—თითქოს სძლია პოეზიას.

მეტად დამახასიათებელი მოვლენაა, საერთოდ რომანისტიკისა და ასეტებისათვის, ის რომ წინააღმდეგ სიმკვრივისტიკისა, დღევანდელ ფრანგ მწერლებს სწავლიათ ფართო საზოგადოება და დიდი ტრიაჟი. ესენი ბრძოლას კი არ უტყდნენ თავიანთ ეპოქას პირითი იმპერალბიანი მისი სულით, იძირებთან შიგ და გადმოქცევენ მას მრავალ ფერადებით და სახეებით. ყველა ახალგაზრდა მწერალს მოქმედების მოთხოვნილება ემწევა, ამოძრავებს სურვილი იძულებით გაზიაროს თავის წრემანს. შეიკავს ითქვას, რომ ამ შირივ ისინი თავისებურ „აქტივიზმ“ იჩენენ.

ომის წინ რომენ როლანი ერთად ერთი იყო, ვინც გაბედა გამოსვლა ფართოდ გაშლილ და უხარმზარ პრეპორციების ნაწარმოებით. მისი ჯან კრისტოფი („Jean Christophe“) მოჰყავდათ როგორც სრულიად განსაკუთრებული მოვლენა. რამდენიმე თვის წინეთ გარდაცვალება მარსელ პრუსტმა (Marsel Proust) თავის სტიოში A la recherche du temps perdu“ გადააქარა როლანს. სხვა რომანისტებს, თუმცა არ შეუქმნიათ ესოდენ „ხანგრძლივი სუნთქვის ნაწარმოები, მაგრამ მაინც სცემდნენ ჩვეულებრივ ფორმებზე უფრო დიდ წიგნებს: ასე, მაგ., აბელ გერმანმა (Abel Hermant), რომელიც მიუხედავად მისი ნიჭისა, ანტიბოლშევიზმისა და „პარიზში“ თანამშრომლობისა „Temps“-ში მაინც არაა მიღებული „ორმოცის“ წრეში, ოთხ ტომში მისცა გასაქანი თავის რამოდენიმე მწიგნობრულ ჰუმორს „ლორდ ზეზლეს ციკლში“ (Le cycle de lord Chelsea*). დავასახელებთ კიდევ როგორც მარტენ დე გარს (Rogin Martin du gard) მის მავარ და გრძელ რომანიულ მონოგრაფიით „Les Thibaut“ და ლუესენ ფაბრს (Lucien Fabre) მის გრძელ რომანით „Rabevel“-ს—სადაც იგი სწავლობს თანამედროვე ფინანსისტა უწერს.

ახალ რომანისტების მისწრაფება, რათა შექმნან უსათუოდ დიდ ტანიანი ნაწარმოები—ერთ უშიათეს დამახასიათებელ ხაზით უნდა ჩაითვალოს თანამედროვე საფრანგეთის ბელეტრისტიკისათვის.

თუმცა ყოველგვარ თვალსაზრისით რომენ როლანი და მარსელ პრუსტი მეტად განსხვავდებიან ერთი მეორესაგან, მაგრამ ამათ აერთებს ის, რომ ორივემ დასწერს რომანები, რომელთა ზეგუერთა წაკითხვა ყოვლად შეუძლებელია და რომ სახელო მეტად გვიან გაითქვას, მაგრამ თითქოს სამავიგრო ჯილდოთ ერთად მიეღონ, ფართო, მსოფლიო მასშტაბის სახელო. პრუსტის სახელი გადაკარგებულია. უყველია, რომ მან ალაღვინა ანალიტიურ რომანის უფლებები და მისი ჰეჟა, როგორც ეს აღნიშნეს კრიტიკოსებმა, მოგვაკონებს მონეტნს. მაგრამ იგი ხშირად მეტად ბუნდოვანი და გადაკარგებული ყურადღებით ეკიდება მიმავალ სალონებს და „შოის“ ქვეყანას. ხან და ხან იგი ორმოცდაათ და ას გვერდს უთმობს ბრყინეველ საზოგადოების წვრილმანე დასწერას. ჯერ კიდევ მის სიკაცხელოზე, ხეით წლის შეზღუდვას მან სახელი მოიხეყა, ლიტერატორებმა და სწოებმა ლამანშის იქეთ მარსელ პრუსტის კლუბი დაარსეს.

პოლ მარანი ითვლება პრუსტის ერთ-ერთ მოწაფედ, მაგრამ არც სტილით და არც იდეებით იგი არა ჰგავს მას. პოლ მარანმა დაიწყო ლექსთა კრებულით, სადაც იყო ფერადებიანი ფანტაზია და თანამედროვე რიტმი. შემდეგ დასწერა ორი კრებული „Ouvest la nuit“ და „Fermé la nuit“, რომელიც მისცეს მას დიდი სახელი. მისი ცოცხალ კოლორიტი, ელიპტიური მანერა და ჭეშმარიეტად სპეციფიურია. მან ჰეშმარიტად შექმნა ადნობი, მაგრამ, სიმართლე რომ აღვივართ, იგი რამოდენიმე ხელოვნურია და მისი იერი დრო და დრო ზერეულ და მსუბუქია, მისი უკანასკნელი ცდა—ამას წინად გამოშვებული რომანი „Lemis et Jrene.“ რომელიც გამოვიდა რომან „Rebtevel“,—თან ერთად.

ბათი კრებული „Enfantines“ და სამი პატარა მოთხრობა ერთი სათაურით გაერთიანებული „Amants, henxux omanas“. აქ მან ღიღის ძალით და მოხდენილობით გამოიჩინა დაცვირების, მამფრ იონისტის და მრავალფეროვან პეიზაჟების მოყვარულის ნიჭი.

აღსანიშნავია აგრეთვე, რომ ვალერი ლარბომ დიდებულად გადათარგმნა სამეფო ბუტურები, დიდი და გასაოცარი ინგლისელი მწერალი, გარდაცვლილი 1902 წ., რომლის ნაწერებმა სახელი გაითქვეს ინგლისში მისი სიკვდილის რამოდენიმე დღის შემდეგ. ლარბო ამჯობინებს, რომ ილაპარაკონ ბუტურების შემოქმედებაზე და არა მის საკუთარზე; ასეთი სულგრძელი გატაკება და უარყოფა ყოველგვარ ეგოცენტრიზმისა იშვიათია მწერალთა შორის

აბასთუმანი—არახნიდო.

მორანში საგრძნობელია ერთგვარი ლიტერატურული „კოსმოპოლიტიზმი“—და ეს შეადგენს დღევანდელ ფრანგულ ლიტერატურის თვალსაჩინო ხაზს. 1920—1924 წლის მწერალი მესტ მოგზაურობს ვიდრე მისი წინამორბედები. აქ თავის გამოხატულებას პოულობს სოციალურ განწყობილებათა შეცვლა. იმის ერთ-ერთი შედეგი ისიც იყო, რომ უფრო ხშირად ვიდრე წინეთ აიძულა ფრანგები თავის ქვეყნის გარეთ—მოგზაურობისათვის. და ამისი გამოძახილი აშკარა ფრანგ მწერლებში.

პოლ მარანზე გაკლებით მეტი „კოსმოპოლიტია“ ვალერი ლარბო (Yaléry Larbaud). ჟიკმანის აღფრთოვანებულ თავყინსმცემელი, დასაინებელ ვაგონებს და საოკეანო გემებს დაჩვეული, ვალერი ლარბო ზედმოწვევით იცნობს თანამედროვე მსოფლიო ლიტერატურას და კერძოთ—ინგლისურ და ამერიკულს. იმაზედ მან სახელი გაითქვა თავის კრიოზულ და ულტრა—მოდერნისტულ (მაგრამ არა ფუტურისტურ და არა დადაისტურ) ლექსთა კრებულით „Les poésies de A. O. Barnaboots, son journal intime“, ერთ სამხრეთ—ამერიკელ მლიარდრის მემფრებთი, სადაც იგი ცდილობს თავი გაინთავისუფლოს ყოველგვარ შეიწროებისაგან, რომელიც თან სდევს სიმდიდრეს. ამის შემდეგ ვალერი ლარბომ გამოსცა მოთხრო-

კრიტიკის არ უკიარეს მაინც და მაინც ბრწყინვალე ადგილი საფრანგეთში. აგრე ლასერი (Lasseri) და ანრი მასისი (Massis) განაგრძობენ კრიტიკულ ეტიუდების წერას და დრო დრო მოგვაკონებენ ფერდინარდ ბრიონეტის. აღსანიშნავია, რომ ბორის ბარესზე და ანდრე ჯილზე მომავლინებული შეტყევები მიიტანეს არა მემარცხენე კრიტიკოსებმა, არამედ სწორედ უკიდურესმა მემარჯვენე კრიტიკოსმა ანრი მასისმა („Juquenet“ 2 ტომი). ეაკ რივერსი (Bivieux) თავის მსჯავრების დებაში ხელმძღვანელობს ბოლარესსა და რემპოსადმი მიკერძოებითა. რა, თქმა უნდა, მას შეეძლო უფრო ცუდ ხელმძღვანელთა პოვნა, მაგრამ მაქ იგი დიდ პოეტთა კულტს იგი უერთებდა გათუქვით და უეჭველ აღფრთოვანებას კლოდელოთ და ეილით. სტიფენ მალლარზე ოდესღაც ესოდენ დამკირებული კრატკოსების მიერ, დღეს აქვლა ფრანგ ქსესიტების ყურადღებას იპყრობს.

კრიტიკოსმა ტიბაუდელ (Thibaudet), რომლის წერილები რამდენიმედ ცივი და პედანტურია, უძღვნა მას მთელი წიგნი („Stephan Mallarme“).

კრიტიკა არ განახლებულა, მაგრამ უნდა აღვსებულკნას, რომ იგი წინააღმდეგე უფრო ჰყვანი ვახდა. და ესეც ხომ ნიშნავს რამეს.

ესპანიის ახალი მხატვრობა

აშერ (შუმი)

თანამედროვე ესპანიის განთქმული მხატვარი კარიკატურისტი აშერი (შუმი) ამ ვაჟად მხოლოდ 22 წლისა. იგი მუშაობს ოჯახის შვილია, დაზვიადან მოსული ხელოვნებაში. თავისი ნიჭი მან მუშაობა კლასის რევოლუციონერ ბრძოლას შესწირა. ყველა მისი ნაწარმოები კლასიკურ

სატესტოს რევიორმა ესპანეთში. ნახ. ესპანელ მხატვარი შუმის, რომელსაც დირექტორიამ მოსაჯრა სოციალიზმის დაცვა.

სტილულის მძაფრი გარემოებითაა გამსჭვალული. აშერის ძირითადი ტემაა ციხის და ტერორის საშინელება, ერთის

მხრით, — და ბურჟუაზიის შხამიანი დაცინვა — მეორეს. განსაკუთრებით დამახასიათებელია მისი შემოქმედებისთვის ისეთი სურათები, როგორიცაა „ესპანელი გლეხი“, „მუს-სოლინი“, „დღევანდელი სინამდვილე“. აშერის ადარებენ გერმანულ მხატვარ გროსს, რომელთანაც მას მართლაც ბევრი აქვს საერთო.

1921 წლის სისხლიან დღეებში, როდესაც ბარსელონის და მთელი კატალონიის პროლეტარიატი სისხლიდან იკლემბოდა და როდესაც მუშათა მოძრაობის ჩაშრობის გენერალ მარტინეც ამილოს ტერორზე ანარქისტებმა საპასუხო ტერორი გააჩაღეს, აშერი ემიგრანტად იყო პარიზში, მაგრამ სამშობლოში დატრიალებულმა ამბებმა აიტყლეს ის ესპანიაში დაბრუნებულიყო. აქ იგი თავდავიწყებით ჩაება რევოლუციონერ მუშაობაში და შუმის ფსევდონიმით ათავსებდა თავისი კარიკატურებს ანარქისტულ და კომუნისტურ გამოცემებში. ბარსელონის პოლიცია გამუდმებით ეძებდა და ვერ მიეგო შხამიან კარიკატურისტის კვალისათვის. ის კი იტყუებული იყო არა ლეგალურ მდგომარეობაზე გადასულიყო.

უბედურმა შემთხვევამ ხელი შეუწყო პოლიციას. ერთ-ნელ, როდესაც აფეთქებამ გაანადგურა უზარმაზარი შენობა, პოლიციელებმა დაზარალებულთა შორის ნახეს ერთი დასისხლიანებული და დამწვარი ახალგაზრდა. მათ სიხარულს საზეღარი არ ჰქონდა, როცა მასში შუმი იცნეს.

ციხეში ცოტა ხნის აქიმობის შემდეგ, იგი რამოდენიმე ანარქისტთან ერთად წარსდგა სამხედრო სასამართლოს წინაშე როგორც ბრალდებული ტერორისტულ აქტების მოწყობაში. სასამართლომ, მიუხედავად ბრალდების დაუსაბუთებლობისა, მოსაჯრა მას უმაღლესი სასჯელი, რითაც აშკარად დაამტკიცა მხოლოდ თავისი კლასისათვის სიძულვილი მხატვრობისადმი, რომელიც სამარცხვინო ბოძზე აკრავდა ბურჟუაზიას. სასამართლოს მეორე ინსტანციამ დაამტკიცა ეს განაჩენი.

გერმანიის ახალი მუსიკა

ბოლო წლებში გერმანიის მუსიკა გამდიდრდა მრავალფეროვან ახალ მუსიკალურ — დრამატულ ლიტერატურით, რომლის მეტი წილი მიღებულია სახელმწიფო ოპერის რეპერტუარში. მოგვყავს რამოდენიმე ნაწარმოების შინაარსი.

დიდი ხმაური გამოიწვია პირველ წარმოდგენის დროს რიხარდ შტრაუსის ოპერამ „Die Frau ohne Schatten“ (ქალი ულანდით), აქ შტრაუსი პირველად დაადგა მისტორი — რომანტიკულ ოპერის გზას. მეტად სუსტი ტექსტი, როგორც ყოველთვის, დაწერილია შტრაუსის ჩვეულ ლიბრეტისტის ჰოფმანსტალის მიერ. მოქმედება ზღაპრულ აღმოსავლეთ კუთხეშია წარმოებულ. მეფის კეიკობატი ცოლად ჰყავს სულთა მეფის ქალი, მაგრამ ახალგაზრდა დიდოფალს არა აქვს ლანდი, რაც ლიბრეტისტის აზიურული თქმით, ნიშნავს უშვილობას. დიდოფალს ჯა-

დო ჭარი ძიძა დააჯერებს ერთი მღვდლის ცოლს, რათა მან მიჰყადოს დიდოფალს თავისი ლანდი, ე. ი. მომავალი შვილიანობა. მღვდლის ცოლიც დიდის მუდარის შემდეგ თანხმდება.

ორივე წვეილი, მეფე დიდოფალით და მღვდელი ცოლით, უცნაურ გადიდან სულთა სამეფოში, სადაც დიდის თავგადასავლის შემდეგ სუამენ, სიცოცხლის წყაროდან, რის გამოც მღვდლის ცოლი უკან მიიღებს თავის ლანდს. ოპერა სრულდება კვარტეტით, სადაც ორივე წვეილი უმღერის თავის იმედებს უბე მემკვიდრეობისა.

ასეთიან მოკლედ შტრაუსის მიერ ომის დროს დაწერილ ოპერის შინაარსი, რომელშიაც შეიძლება გატარებულია მორალური ტენდენცია მოსახლეობის შემოქმედების წინააღმდეგ.

მუსიკის მხრივ შტრაუსის არსებითად არაფერი სია-

აბსთუმანი—განულის მისაღები შენობა.

ხლე არ მიუცია; პირიქით, გადიმოღერა თავისი წინანდელი ნაწარმოებში ფორმით ორკესტრის აპარატით მეტის მეტ ძლიერ ფერადების სიმბოლუზება აუყვანილი. ამას ემატება შტრაუსის ძლიერი და მკვეთრი ტემპერამენტი.

ორ—მოქმედებიანი მ. ფონ—ზოლინგსის ოპერა „მონა ლიზა“, ბერ უდაო ღირსებას შეიცავს. მეტად წარმატები მონაზის იპოვობს მამენილთა განუწყვეტელ ყურადღებას. პროლოგში თანამედროვე კოსტიუმში გაპოწყობილი ტურისტები ახალგაზრდა ცოლით საქონაწინა მოგზაურობის დროს ათვალერებებს, კარტეზიანურ მონისტერის ფლორენციაში. მათი მხლებელი ორდენის ახალგაზრდა ბერი გადმოსცემს მათ ტრადიციულ ამბავს, საეანარო ლას დროში რომ დატრიალებულა მონასტრის დარბაზში, როდესაც სახლი ეკუთვნოდა შესერ ფრანკესკო ჯიოკონდოს, ლეონარდო—დაინის მიერ უკედავ ქანის მონა ლიზას ქმარს. სცენა იცვლება და პროლოგის პირნი ბერისგან მოთხრობილ დარბაზს მონაწილენი, ხდებიან. კარნავალის დროს, ფრანკესკოსთან ქეიდის შემდეგ მონა ლიზას მოტრეივალ ახალგაზრდა ჯიოვანი შეუმწევლად რჩება მის თიანხში. სურს რა დამალვა საფარლისა, რომელიც უკე შენიშნა ქმარმა, მონა ლიზა მალავს მას განსაკუთრებულ შავფში, რომელიც ფრანკესკოს გაკეთებული აქვს მარგალიტების შესანაბლ, რომ შიგ ჰაერი არ შევიდეს. როცა ქმარი დაწმუნდება, რომ ჯიოვანი შავფში, ძალად იხმარს ცოლს და ამავე დროს სტკება, შავფში თავის მეტოქის სიკვდილით. შემდეგ ერთად ერთ შვაფის გასაღებს გადაადგმებს ფანჯრიდან მდინარეში. მეორე მოქმედებაში მონა—ლიზას გერი შემოიტანს გასაღებს, რომელიც მან იპოვნა ნავში, სადაც იგი ჩაყარდნილიყო. მონა ლიზა გაადებს შვაფს, ნახავს ჯიოვანის ნეშტს და როცა მოდის ქმარი—შვაფს მას შვაფში და ახლა თითონ სტკება შურისძიებით... კლავს ხსენება პროლოგის დარბაზში. უცნობი ქალი (ტურისტის ცოლი) დაუყვებს ბერს მონა ლიზას სულის მოსახსენებელს წირ-

ვას და ესერის ბერს ყვავილების თიავუს. ბერი (ჯიოვანი) უტყვირს მიმავალ მგზავრებს და იძახის: „მონა ლიზა“...

ოპერის მუსიკა ზოლინგსმა დასწერა არისტთან ბრძოლის დროს, სადაც ის გერმანიის ჯარის მოხალისე მფრინავი იყო. მასში კოტაა თავისი რამ, ხზარად ისმის „ტრისტანის გამოძახილი, მაგრამ აის ტემპერამენტი და მოძრაობა.

მესამე გამოჩენილი ნაწარმოებია—„Bitter Blaubust“ („ლურჯი წვერი“) ავსტრიელ რეზნიცის. მწერალ ეილენბურგის მიერ დაწერილი ტექსტი გვიხატავს ლურჯ—წვეროსანს დატანჯულ იდეალისტად, რომელსაც მძიმე ტვირთად აწევს პირველ ცოლის ღალატი. მეტად ხზ-გასმულია ვაგნერის გამოყვადვის იდეა, რადგან ცოლის მკვლელობის შემდეგ, რომელმაც დაიარღვია აღთქმა ჯადო ქარითაბის გაოებისა და ცოლის დის დაპყრობის უბედურკდის შემდეგ (უკანასკნელისაგან ლურჯ—წვეროსანი მოედის აღთქმების ერთგულად დაცვას), იგი ილუპება კოშკის ხანძარში. ცეცხლს აწენს ბრმა მსახური, რომელიც იწმინდება ცეცხლით და იძახის: „მზისაკენ, მზისაკენ“.

ეს მუსიკაც ვაგნერთაა გამსჭვალული; აქ არის „ტუის შრაილიც“; აქაა „ნიურენბერგის სიმღერის ოსტატთა“ და „ლემერითა დაისის“ ბოლო სცენის გავლენაც. მაგრამ ამ ნასესებ ადგილებთან ერთად რეზნიცე რამოდენიმე თავის, ორიგინალურ მომენტსაც იძლევა. განსაკუთრებულ ყურადღების ღირსია არა ჩვეულებრივი მეტყველება ორკესტრისა, მთელი ნაწარმოები მოცულია კომპარულს, არა მიმზიდველ იერით, მაგრამ დიდის ნიჭითაა გაკეთებული. როგორც „მონა ლიზაში“ მეტობს სადისტურეროტიული არსებითად არა მხატვრული ელემენტი, მაგრამ სწორედ ეს პოულობს გამოძახილს საზოგადოების გემოვნებასა და ნერვებში.

სრულიად სხვა ქვეყანაში გადაყვებით ჩვენ მანს პფინცემის მუსიკალურ ლეგენდას „პალესტრინა“-ს.

თითონ პფიცნერის მიერ მის განთქმულ მესის შექმნის ამბავს. არსებითად არაფერია მოქმედება არაა. პირველი მოქმედება შეიცავს პალესტრინას ვრცელ ბაას კარდინალთან, რომელიც დაუკვეთს მას მესას და თვით განთქმულ საეკლესიო კომპოზიტორის შემოქმედების პროცესს. მეორე მოქმედებაში სწარმოებს ტრიდენტის საეკლესიო ყრილობა და მესამეში კი თვით პაპა მთავარ პალესტრინასთან და ნიშნავს მას თავისი კაპელას გამგედ. პალესტრინა მარტო რჩება, ეძლევა ორგანოზე ოცნების, და სრულ დამწვინებას პოულობს შემოქმედებაში და თავის სულის სიღრმეში. ასეთია თავისებური და უჩვეულო ტექსტი ამ „მუსიკალურ ლეგენდის“, რომელშიც არაა

რას „Die gezeichneten“ არაფერია გასავალი არა აქვს და ვერც რეპერტუარის შერჩა.

ლიბრეტო შინაარსის და ფორმის მხრივ მეტად სუსტია. მიუხედავად იმისა, რომ მოქმედება ალორძინების ხანას ეკუთვნის და სწარმოებს გენუაში მომქმედი პირები ბერლინის უარგონით ლაპარაკობენ. მდიდარი გენუის პატრიცი, კუზინი და მახინჯი, მაგრამ სილამაზის მალმერტებული, აჩუქებს ქალაქს თავის დიდებულ ვილას კუნძულზე სილამაზის დღესასწაულის მოსაწყობად. ამ დროს მას შეუყვარდება თვით პსოდესტას ქალი, მხატვარი, რომელიც ხატავს მის პორტრეტს და უნდა დაიქორსოს მახინჯის მისდამი ენების გამოხატულება. კუნძულ-

„ბასთუსმანი“ — ვერხვების ზეივანი.

არც ერთი ქალის როლი (თუ არ ჩავთვლით პალესტრინას შეილს და მისი მოწოდების როლებს, რომელიც ქალის ხმისთვისაა დაწერილი).

შინაარსის მიხედვით მუსიკაც განსხვავებულია თავის მონოტონობით, პირ-ქუშობით, თითქმის სისასტიკით და დაწერილია გამოდერნისტულ ძველ-იტალიანურ სტილით, საბოლოო სცენა ღრმა შთაბეჭდილებას სთვებს თავის სიწმინდით სხვა ახალ ოპერების ამობოკრებულ შინაარსთან შედარებით. „პალესტრინა“ იშვიათად იღვმება და მის წარმოდგენებს ძალევენ საზეიმო ხასიათს.

დიდ სენარტის შექმნას ცდილობენ ბერლინის უმაღლეს მუსიკალურ სკოლის დირექტორის ფრანც ბრეკერის სახელის გარშემო, რომელსაც უპირისპირებენ ზეტაუსს. მაგრამ მის საკუთარ ტექსტზე დაწერილ ოპე-

ზე ზეიმის დროს პატრიცის დაპატიმრებენ მისი მეგობრები, რადგან დააბრალებენ ქალის მოტაცების და საზღვარ-გადასულ ორგანის მოწყობას. იმავე დროს ნახტარი-ქალი ნებდება ზებედურ მახინჯს ლამაზ მეგობარს, რომელსაც მოკლავს მახინჯი, რის შემდეგ უკანასკნელი ტყუიდან სცდება. ამ არეულ ტექსტზე შრიეკმა დასწერა მუსიკა, რომელიც შეიცავს თანამედროვე კომპოზიტორთა უმრავლესობის ყველა ღირსებას და ნაკლულვანებას, ე. ი. მდიდარ და ნათელ ფორმას და ლარიბ შინაარს.

ანჟლინიმ დასწერა სამი ერთ მოქმედებიანი ოპერა ერთ სილამოს აღსასრულებლად — „მოსასხამი“. „და ანჯელიკა“ და „ჯანი სკიკი“, რომელთაც ყველგან გაიმარჯვეს. თავის ინსტრუმენტოვით უკანასკნელი ოპერა წარმოადგენს ბრწყინვალე გოტესკის ფლორენტინელ ხუმარა და გაიძვრა სეიკის თავგადასავალისგან.

იპოპულარი პრესა ვ. ი. ლენინის გარდაცვალებამ.

როგორც მთელი მსოფლიო, იაპონიის პრესაც, რაღაცა უნდა, გამოეხმაურა ლენინის გარდაცვალებას. პირველი რასაც ჩვენ ვამჩნევთ, ეს არის გამონაკლისი მათ შორის სერიოზულ, ყველასთვის გასაგებ წერილებისა ლენინზე და მის მნიშვნელობაზე. როგორც მსოფლიო პროლეტარიატის ბელადისა, ე. ი. წერილებისა, რომელიც ასე ესაყრდენება იაპონელ მუშასა და გლეხს. მაგრამ თანამედროვე იაპონია, სამუშაო, ისეთ პირობებშია, რომ იქ შეუძლებელია ასეთ წერილებზე ფიქრიც კი. მიუხედავად ამისა საინტერესო და თავისებურია იაპონიის პრესის განწყობილება ლენინისადმი.

იაპონურ პრესას ერთგვარი თავისებურება აქვს: თავის სიიარსის გამო მან ყველას უნდა მოაწონოს თავი, რათა კომერციულად მოსაგები საქმე იქნეს. გაზეთის მიმართულებას მეთაურიდან და მცირე რიცხვ წერილებიდან თუ გაიგებთ, თორემ დანარჩენი ნაწილი ნახევრად

სრულს ამბობს: „...და მაინც ჩვენ უყოყმანოდ ვაღიარებთ ლენინს გენიოსად... იმავე გაზეთში: ...მთელ მსოფლიოში არაა ადგილი, სადაც არ იცოდნენ ლენინის სახელი“.

ს. ს. რ. თანამედროვე მდგომარეობის დიდ გაგებას იჩენს დამოუკიდებელ-ლიბერალურ გაზეთ „ასაკა ასახის“ მეთაური: „არც ერთ პოლიტიკურ მოღვაწეზე არ დადიოდა იმდენი სხვა და სხვა გვარი ზნა, როგორც ლენინზე, კერძოდ მისი სიკდილის შესახებ. ეს იმის მაშობლებელია, თუ რა მნიშვნელობა ჰქონია ლენინის სიკვდილს ან სიკვდილს. აი რატომ მიიღეს საბჭოთა რუსეთის მტრებმა ლენინის სიკვდილის ამბავი, როგორც ათასზე ათასის ძლიერი მტერის დაღუპვის ამბავი. მაგრამ იქნება აქ შეცდომა იმალება? მათ იქნება ამ შემთხვევაში ისტორიულ პროცესში პიროვნების გადამატებული დაფასება მოსდით? რაც არ უნდა გენიალური ყოფილიყო ლენინი მარტო მას ზრამ არ შეუქნია საბჭოთა რუსეთის და, თუ არ შეიცვალა

ახალშენი—დასასვენებელი სახლები.

ბულვარული და წმინდა ბულვარულია. ამის მიხედვით შეიძლება დავყოთ ლენინის გარდაცვალებამ დაწერილი წერილები: სერიოზული წერილები, მეთაურები—უმცირესობისათვის; ლენინის ბიოგრაფია, კორესპონდენტთა უკან ფანტაზიით შეგებული და, ბოლოს, „დიდი საზოგადოებისათვის“ ყოველგვარი ახლა უბრალოდ და კორი, საინტერესო და დამახასიათებელი ის ვარაუდებია, რომ იაპონურ პრესის ყველა წერილებში, თუნდაც უკანასკნელ კატეგორიის ლენინის სახელს პატივისცემით და სიფრთხილით გაყრდნობა. ამასთან ნუ დავივიწყებთ, რომ იაპონიაში ეხლა რეაქციისა და ფაშისტების თარეზია.

ლენინის განუზომელი მნიშვნელობა აღიარებულია საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ მომართულ წერილებშიც. „ასაკა მაინც კი სიმბუნ“ მეთაური წერილში ასეთი სათაურით: „მოკვდა ლენინი, უდიადესი ადამიანი“, თუმცა დესპოტურს უწოდებს ლენინის პოლიტიკის მგზავს დასა-

კომონიური, სიკვდილური და პოლიტიკური პირობები, მარტოდენ ლენინის სიკვდილი არ გამოიწვევს საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას. ყველა ამაზე დამყარებული იმედები ეფუძნება.

იმავე გაზეთში უფრო პოპულარულ წერილში ლენინზე გამოთქმულია იგივე აზრი ს. ს. რ. სიმტიკის შესახებ: „რვა წლის რევოლუციის გამოცდილების შემდეგ ყველაფერი იმის მომასწავებელია, რომ რუსეთი შეუტყვევლი დარჩება მომავალში ულენინოთა“ და შემდეგ: „ლენინი მუშებისა და გლეხებისათვის სათაყვანებელი იყო. მხოლოდ მან გადაარჩინა რუსეთი შიმშილს 1919 წელში ახალ ეკონომიურ პოლიტიკის შემოღებით“.

მეორე გაზეთი სწერს მის დაუღალავ მოღვაწეობის შესახებ: „როდესაც ლენინი სულ ცოტათი უკეთ იგრძნობდა თავს, მას ავიწყდებოდა თავისი ავადმყოფობა და მუცლე ანთებულ მოღვაწეობაში ემშვიდებოდა“.

ბოლოს უკანასკნელ კატეგორიის წერილებიდან გახეი „ოსაკა ასახი“-ში მოთავსებულია წერილი: „ლენინის სიყრმის სიყვარული“. ეს ალბად, იმათთვის ვინც არ შეთარვებს და არც სერიოზულ წერილებს არ კითხულობს. მაგრამ ამ ზღაპარში და მოგონილ აბდა-უბდაშიც აღსანიშნავია ავტორის აღტაცება ლენინით: ლენინი გამოყვანილია გმირად. სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარე, ძლევა მოსილი ლენინი 1918 წელში შეხვდება მოხუცს, თავის პირველ სატრფოს მამას, რომელიც იდეს-

დაც სასტიკად მოექცა მას. ლენინი, როგორც აღმოსავლეთის ჰეშმარიტი ბრძენი აპატიებს მოხუცს და მოეფერება მას.

დიდა ლენინის პიროვნებით მოხიბლვა აღმოსავლეთის ხალხთა შორის, თუ გამოცდილი ბულვარული იაპონიის პრესაც კი ისეთ მომენტში, როდესაც ფაშისტის და რეაქციის თარგი შეფუბს, თავის წერილებში ლენინის და მისი გარდაცვალების შესახებ მსხუ ვერ ლაპარაკობს სხვა ნაირად, თუ პატივის ცემით არა.

კინოს მსახიობნი.

IV. ასტა ნილსენ.

ასტა ნილსენ თანამედროვეობის უღრმესი სახეა ეს სახე ისეთი აღმანიების, რომლებმაც იკიან ცხოვრება და შეუძლიათ იცხოვრონ.

ასტა ნილსენის მნიშვნელობა შევიცარიის კინოსათვის იგივეა, რაც მერი პიქფორდ და ნორმა ტალმეჯ ამერიკისთვის და პოლი ნევრი და მია მაი გერმანიისთვის, ფილმის ისტორიაში ნილსენ ეგელზე უფრო ძველი მსახიობია. ის მოწაფა მთელი იმ განვითარების, რომელიც განიცადა ევროპა თავის დასაწყისიდან.

ასტა ნილსენ.

რეჟისორ ჯრანა გადის მიერ დადგმული „უძირო“ ასტა ნილსენის მთავარ მონაწილეობით უდიდესი მიღწევაა კინოს მსახიობისთვის. მასში ნილსენი გვევლინება მომჯიდიდებელ დრამატიულ ტალანტად, დიდ ტემპერა-

მენტის მსახიობად. „როდესაც მე შევეს პარტიორაში ასტა ნილსენი“, ამბობს კინოს უდიდესი მსახიობი კონ-დრატ ფეილდ-მე თითქმის ვიწყადები თეატრალურ წარმოდგენის უდიდეს ზეგავლენის ქვეშ.

ნილსენის როლების სხვადასხვაობას არ აქვს საზღვარი. მამაკაცების როლებშიც კი გვევლინება ის (მაგ. ჰამლეტის როლი).

უკანასკნელი მისი სურათებია: „ვანია“, „ჰამლეტი“, „გრაფინია იულია“, „კარუსელი“. და სურათი „I N R I“ ინიციალი.

V. მია მაი.

ვენის დრამის ყოფილი მსახიობი. კინოს უდიდეს რეჟისორ ჯოე მაის თითქმის ყველა დიდი დადგმების მონაწილე, მისი სახე, გამოხედვა მოგაგონებთ კეთილ შობილურ სოლის მარად ძახილს შორეულ ნაპირების სახილველად. რომლისგანაც ის ამტკრებს. მთელ თავის როლებში ის ემოციანოლურია, ვინც ელასტიური, უფრო ფლობს თავს სახეს, ვინც სჩუქს. თავდაპირველი, თითქმის ცოტათი ცივი მია მაი მკაფიოდ გადმოგვცემს იმ

მია მაი.

როლებს, სადაც უფრო მეტია ფსიქოლოგია და ნაკლები მოძრაობა.

„ლავინი მორლანდის დანაშაული“, „ინდოეთის სასაფლაო“, „ქალი მილიარდებით“ („კვეციერების მკრობელი“) და „სიყვარულის ტრადიცია“ აი, ის უდიდესი და თან საკვირველი მიღწევები, კინოს მსახიობთათვის, რომლებიც მან მოგვცა თავის თამაშით.

VI. პაულ ვეგნერი.

პაულ ვეგნერის მთელ არსებაში არის რაღაც მას-სიური, შთაგონებითი და დემონიური. მაქს რეინჰარტის თეატრის საუკეთესო მსახიობთაგანი და ამავე დროს გერ-მანიის კინემატოგრაფიის ერთი უდიდესი ფუქთაგანი, რომელიც თავდადებულად შეეყვანებოდა კინოს ხელო-ვნებას.

„ჯერ კიდევ მსოფლიო ომის დაწყებამდე მან დასდა პირველი მემარცხენი ფილმი—„გოლემ“ ექსპრესიონისტ გუსტავ შეირინკის ცნობილ რომანის მოტივზე. შემდეგ მას მოჰყვა „პარიზის სტუდენტი“, „ლუკრეცია ბორჯია“ „მონა ვანა“, „ფარაონის ცოლი“ და სხვ.

ვეგნერი—მსახიობის მკეთრი წარმოდგენა, საკვირ-

პაულ ვეგნერი.

ველი ტემპერამენტი პოულობს უწველო სიძლიერის გა-მომხატველ ენას,—შთაგონებითი გადმოცემის ენას.

შეგნებული, ტენიკურად და ბუნებრივით სრულ ქმნილი მსახიობი ქეშმარიტად ჰგულობს მოძრაობს მიმი-კას, ექსტს. ის ისე თამაშობს თავის ხელების თითოეული ნაწილით, რომ ის გაცილებით მეტს აძლევს მაყურებელს ვინემ მთელი დრამა. პაულ ვეგნერი თამაშობს ხელებით, ხელის ძვლებით, ხელის გულით, თითებით. მას უდაოთ შეუძლია გვაგანბინოს, განგვაცდევინოს თავის შეკ-რულ, მორღებულ შუბლით, ყბების მოძრაობით, ბაგე-მის დაქმნით და თვალების კანკალით ყოველივე ისე რო-გორც თვით განიცდის.

ვერნერ კრაუსი.

ერთად იმავე დროს სცენის და ეკრანის მსახიობი ვეგნერი ქეშმარიტად აკვირებს ადამიანს თავის კეთილ-შობილურ ფანტაზიით.

VII. ვერნერ კრაუსი.

ვერნერ კრაუსი,—იშვით გამოხედვის და სახის ინ-დივიდუალობა. შემოქმედების კონცენტრაცია, ინტენ-სიობა, გადმოცემის ძალა, გამოსახულების ენერგია, აი რა არის კრაუსის ნიჭის ნათელი თვისებები. ძლიერი ტა-ლანტი თითქოს ყოველთვის გაცაცებულია მოძრაობით. კრაუსის ექსტების ენამ არ იცის ნიუანსები, დეტალები, მისი პლასტიკობა გეომეტრიულ ფორმების დაქიმული და ბრწყინვალე აზნებია.

პირველი დიდი გამარჯვება კრაუსმა მოიპოვა „კა-

ლიგირში“, სადაც ის ისრულებდა ერთ უმთავრეს როლს. შემდეგ კიდევ უფრო დიდი გამარჯვება ნახა „ლედი გა-მილტონში“, „ნატან ბრაქენში“, „სანთლის ფიგურების მუზეუმში“ და სხვ. მათში მოთამაშე კრაუსი ქეშმარი-ტად კინემატოგრაფიულია.

ვერნერ კრაუსს ჯერ კიდევ საკმაოდ ახალგაზრდა და ამიტომ მთლიანად არ გაშლია მისი დიდი შემოქმე-დებითი ფრთები ეკრანის წიაღში.

მას უდაოთ დიდი მომავალი აქვს კინოს ასპარეზზე...

შ. ჩაღანი.

ჩინეთის რევოლუციის გამგებთა პარი სუნ-იატ-სანი.

მისი გარდაცვალების გამო.

სუნ-იატ-სენის სიკვდილმა უდიდესი დანაკარგი უნდა ატოვებინოს მრავალმილიონიან ჩინეთის ხალხს. მის სახელთან დაკავშირებულია უკანასკნელი სამი ათე-ული წლის ჩინეთის ისტორიული ბედი, რომელთა გან-მავლობაში იგი-ჯერ ამაღლებდა ჩინეთის რევოლუციას, შემდეგ მისგან შექმნილ ჩინურ რევოლუციონერ პარტია —„ეროვნულ ლიგა“-სთან ერთად დაამხო მანჯურთა დინასტია და განამტკიცა ჩინეთის რესპუბლიკა და თორო-მეტი წლის განმავლობაში ებრძოდა ჩინეთში მონარქიის აღდგენის ცდას.

სუნ-იატ-სენი დაიბადა 1856 წელს სამხრეთ ჩინე-თის პროვინცია გუანდუნში. პირველ-დაწყებით სწავლა

მან ინგლისურ სკოლაში მიიღო. შემდეგ იგი გოკონგის ინგლისურ საექიმო კოლეჯში შევიდა. მაგრამ მალე იგი ექიმის კარიერას სკოლის რევოლუციონერის კარიერაზე, და მიზნად ისახავს მანჯურთა დინასტიის დამხობას. სუნ-იატ-სენი სათავეში ჩაუდგა ჩინურ ეროვნულ—რევოლუ-ციონერ მოძრაობას, რისთვისაც სხვათა შორის იორჯერ შემოიარა ამერიკა და ევროპა იქ ფაფატულ ჩინელებში რევოლუციონერ ორგანიზაციების მოსაწყობად.

1911 წლის ჩინეთის რევოლუციამ ჩინეთი რესპუბ-ლიკად გამოაცხადა და სუნ-იატ-სენი მის პირველ პრეზი-დენტად, მაგრამ მისი პრეზიდენტობა არ იყო ხანგრძლივი, რადგან ჩინეთში მებრძოლ რევოლუციონერ ძალთა გან-

წყობილება ისეთი იყო, რომ იგი იძულებული იყო, პრეზიდენტის სავარძელი დაეთმო იუან-ში-კაისთვის. ზოგს ჰგონია, რომ ამით სუნ-იატ-სენმა დაუშვა ისეთი შეცდომა, რომელსაც თან მოჰყვა ჩინურ მილიტარიზმის ზრდა. ნაწილობრივად ეს შეხედულება შეიძლება მართალიც იყოს, მაგრამ ეს არ შეიძლება საესებით მიეწეროს სუნ-იატ-სენის შეცდომას: ეს იყო თვით ჩინეთის რევოლუციის უნდურება, რადგან მას არ მოეგონებოდა საქმარისი ძალა პარადპირი გზით წინსვლისათვის და ირჩევდა მიკიბულ მოკიბულ გზას, რომელსაც იგი დღემდის ვერ ასცდენია.

წალეფერი—ძველი ფოტოგრაფია.

მაგრამ მიუხედავად ამისა სუნ-იატ-სენმა მალე შეიგნო ჩადენილი შეცდომა და შეუპოვრად გაილაშქრა იმ ჩრდილოელ მილიტარისტთა წინააღმდეგ, რომელთაც იუან-ში-კაის სიკვდილის შემდეგ ხელში ჩაიგდეს ძალაუფლება. სამხრეთ-ჩინეთის ძალებზე დაყრდნობით, სუნ-იატ-სენმა უკანასკნელ წლებში კვლავ შემოიკრიბა თავის გარშემო ძველი თანამებრძოლნი, განაახლა პარტია გო-მინ-დან, შექმნა რევოლუციონური არმია და სამხრეთ-ჩინეთის დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, დაიწყო ბრძოლა ჩრდილო ჩინეთის მილიტარისტთა წინააღმდეგ.

უკანასკნელ წელს პარტია გო-მინ-დანმა, სუნ-იატ-სენის მეთაურობით, დიდი ნაბიჯებით გასწია წინ მასიურ რევოლუციონურ პარტიათა გარდაქმნის საქმეში, და ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ თითონ-სუნ-იატ-სენი გომინ-დანის მარტენა ფრთაზე იყო და მოუწოდებდა პარტიას მკიდრო კავშირისაკენ ჩინეთის მშრომელ ხალხთან.

სუნ-იატ-სენი არა მარტო ორგანიზატორი და ბელადი იყო ჩინეთის რევოლუციისა, იგი ამასთან ერთად მისი თეორეტიკოსიც იყო. პარტია გო-მინ-დანის პროგრამას საფუძვლად უდევს სუნ-იატ-სენის მოძღვრება მის

„სამ პრინციპში“ და „ხუთნაირ კონსტიტუციაში“ გამოხატული, რომელიც წარმოადგენს ევროპულ იდეების თავისებურ ანარეკლს ჩინურ ასპექტაში. ამის გარდა სუნ-იატ-სენის კალამს ეკუთვნის „შენიშვნები ჩინურ რევოლუციის შესახებ“ და „ჩინეთის ინდუსტრიალიზაციის გეგმა“—სადაც დიდ ჩინელის მრავალი ორიგინალური აზრია გაბნეული.

თავისი არსებით ჩინეთის რევოლუციაც ბურჟუაზიული რევოლუცია იყო, მაგრამ სუნ-იატ-სენი მეამბოხე—რევოლუციონერი იყო.

ჩინეთის რევოლუციის პროცესში იგი გაცილებით

ბორჯომი—ნიკანის სასახლე.

უფრო შორს წავიდა ვიდრე ამის საშუალებას იძლეოდა ჩინურ მოწინავე ბურჟუაზიულ ინტელიგენციის შეგნება, რომელსაც ეყრდნობოდა სუნ-იატ-სენი თავის მოქმედებაში. აქედან წარმოიშვა სუნ-იატ-სენის ტრაგედია, როგორც ჩინეთის რევოლუციის ბელადის, რადგან ჩინეთის ბურჟუაზიამ გამოაცხადა იგი იდეალისტად და ფანტაზიის ამყოლად...

სუნ-იატ-სენის სახით ჩინეთმა დაჰკარგა რევოლუციის მხუვრავი მოძღვარი და მებრძოლი დასავლეთ ევროპის სოციალურ იდეების ჩინეთში გადმომრეგისათვის. ძვირად თუ ვინმე მოინახოს ჩინეთში სუნ-იატ-სენის მსგავსად ხალხისაგან შეყვარებული, და ეს ადვილი გასაგებია რადგან ამ საოცარმა ჩინელმა ათეულ წლების განმავლობაში განსაკუთრებული რევოლუციონური ენერგია განავითარა ჩინეთის უკეთეს მომავლისათვის ბრძოლაში. მან ყველაზე დიდი ღვაწლი დასდო განთქმულ „დიდ ჩინურ კედლის“ დაქვეყნის საქმეში, იმ კედლისა, რომელმაც ამდენის ხნით შეაჩერა ჩინეთის ზიარების საქმე თანამედროვე მეცნიერება და ტექნიკასთან და ამით დაუშვნა ჩინეთი მსოფლიო იმპერიალიზმს.

სუნ-იატ-სენი შევა მსოფლიო ისტორიაში როგორც დიდი დაძაბანი აღმოსავლეთის ხალხთა საუკუნო ძილისაგან გამოღვიძების დროისა.

პატარა სტატისტიკა

ერთი თვის წინად გერმანიის ბურჟუაზიამ მისი პოლიტიკის აგენტების სახით თავს დაესხა პერლონიზ საბჭოთა კავშირის წარმომადგენლობას და დაარბია ის. ამას შედეგად მოჰყვა ყოველგვარი და პირველ რიგში ეკონომიკური ურთიერთობის შეწყვეტა ჩვენს და გერმანიის შორის. როგორი პერსპექტივების წინაშე სდგას გერმანიის მრეწველობა კერძო და მთელი გერმანიის სამეურნეო ცხოვრება ამ უთანხმოების გამო? აი კითხვა, რომელიც აინტერესებთ დღეს არა მარტო შემწინდელ ბიუჯეტის თვით გერმანიაში, არამედ ბევრ სხვა მის მტრებსაც და მთელს ევროპაში, როგორია დღეს ეკონომიკური მდგომარეობა გერმანიის ხალხის?

მოსახლეობის უდიდეს ნაწილის საზრუნავ საკანს შეადგენს არა მარტო კითხვა იმის შესახებ თუ რა უნდა სჭამონ მახლობელ დღეებში, არამედ კითხვა საზოგადოდ თუ რა სჭამონ, რით გამოიყვებონ, სად იცხოვრონ და რა ჩაიყვან ზეად. აი კითხვები რომელიც განუწყვეტლად თავს დასტრიალებს მოსახლეობის უდიდეს ნაწილს. თვით ბურჟუაზიის იდეოლოგები არ ფარავნ უწყეო მდგომარეობას და აშკარად აცხადებენ რომ: „...თუ შედეგობაში მივიღებთ ამ სამი ფაქტორის მოქმედებას დაეცემა პირველი მოთხოვნილების საცეხი საგნების იმპორტის ჩვენი ინდუსტრიის ექსპორტის შესუსტება დასაყუთარი

30%/ით აწევით—ეს არის ორი და მხოლოდ ორი საშუალება აფარებელ ხალხის სიმშლიდან გადასარჩენად“ 1).

ენახოთ ეხლა უფრო ახლო ვინ არის ეს „აუარებელი ხალხი“ და რა ყურადშა ის, ვისზედაც ასე ორიგინალურად ჩივის ბ-ნი ლოვე.

„ჩიკაგო ტრიბუნის“—პერლონიელი კორესპონდენტი სამაოდ სანდო პიროვნებად უნდა ჩაითვალოს ამ საკითხის მიუდგომლად გადმოცემაში მაინც. აი რას სწერდა ეს გაზეთი ამ დღეებში:

„გერმანიის მთელი მოსახლეობა (დაახლოებით 63 მილიონი) რომ დაეანაწილოთ იმისდამხედვეთი თუ ვინ? რითი და როგორ იკვებება, მივიღებთ შემდეგ კლასებს:

1. სასოფლო-მეურნეობით მკხოვრებნი (23 მილიონი სული, ეგრედ წოდებული „ხელოსან-ხორბალი“ თვით-თავიანთ თავის დამამაყუფილებელნი“).

2. შეძლებული კლასი (მსხვილი მწარმოებელი, ვაჭარ-მრეწველი, მაღალი თანამდებობის მოხელენი; და შეძლებული უსოფოლები, რომელნიც მუდმივად ან დროებით სტოხოვრობენ გერმანიაში—7.000.000-მდე).

3. მაღალი კვალიფიკაციის მუშები და სამუშაოს ხელმძღვანელები, აგრეთვე წვრილი ვაჭრები: (13 მილიონი).

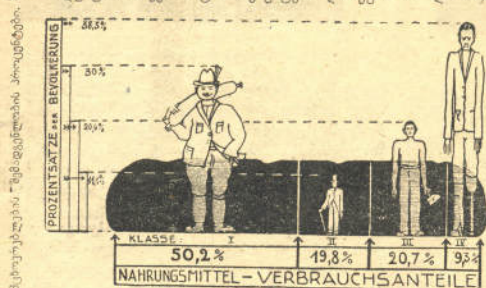
4. ჩვეულებრივი მუშები, კაცები და ქალები, უმუშევარი, თავისუფალ საქმის ხალხი, ხელოვანი, რომელნიც ვახნენ უმუშო სტეცერალი ომის შემდეგ გამწვავებულ საარსებო პირობების ეს ხალხი მოცემულია საშუალებას არამც თუ ის ზეღფასი იმუშაოს, რასაც იღებდა ომამდ, მას არ შეუძლია მიიღოს საარსებო მიზნებშიც კი; ამათი რიცხვი აღემატება 20 მილიონს...“

ცნობის მოყვარე ამერკელებმა დაწერილობით გამოთვალეს აგრეთვე თუ რამდენი კალორია საკვები ნივთიერება („კვების რეიტინგი“) იხარჯება თითო კაცზე ამ 4 კლასიდან და მიიღეს შემდეგი დანახვა:

საერთო რაოდენობა მიმდინარე წლის განმავლობაში დახარჯულ კალორიებისა მთელ გერმანიაში უფროს 52,250 მილიარდს, რომლიდანაც 20 მილიონიან დამშუღლ მეთივ კლასს შეუძენია მხოლოდ 4,070 მილიარდი კალ. (1/12-ზე ნაკლები) დანარჩენი რიცხვი ასე არის განაწილებული:

პირველ კლასს, რომელიც მთელი მოსახლეობის 36,5%/ს შეადგენს მოუხმარია 55,1% მთავრე კლასს—მოსახლეობის 11,1%/ს მოუხმარია—16,8% მესამე კლასს—მოსახლეობის 20,6%/ს მოუხმარია—20,7% და 4 კლასს—მოსახლეობის 31,8%/ს როგორც აღნიშნული იყო ზევით—მოუხმარია მხოლოდ 7,4% ამერკელების ცნობას ჩვენ შეგვიძლიან კიდევ შემდეგი საინტერესო მასალა

1) „Deutschen Oekonomisten“ 1924 წლის აპრილის ნომერი, ლოვეს წერილი: „Deutsches Wirtschaftshoroskop.“

სოციალისტების მოხმარების მარაგი.

პროლეტკის (შემცირება) აშკარად დაეინახათ რომ გერმანიის ხალხს არა აქვს არავითარი საფუძველი იმედი ექონიოს რომ ბოლოს ეს კლასი მძალა ყოფნას და რომ პირიქით მას არ მოუღოს კიდევ საინტერესო, მშვიდი და მძიმე დღეები. მდგომარეობის გამოსწორება ძალიან სერიოზული საკითხია. მეზარცხენე რადიკალების დემagogია არა კომუნისტური წყობილება და კომ. ეკონომიკური ფორმები იხსნიან ხალხს ამ ბედის წყრიდან რასაკვირველია უსაფუძვლო სიტყვებია. კატასტროფიულ შედეგების თავიდან აცილება არ შეიძლება არც დემონსტრაციებით, არც ტერორით, არამედ იმ მიზნების მოსპობით რაც საფუძველად უდევს მას—**იმ მოსახლეობის შემცირებით 30%/ით (!)** (ერსივი ჩვენი) („vingts millions de trop“ „სულ ბევრი—20 მილიონი.“) ან ჩვენი შინა მრეწველობის, საკვების საგნების პროლეტკის—

დამატებით: 1907 წელს სახელმწიფო სტატისტიკურ სამმართველოს აღრიცხვით სასოფლო მეურნეობით მცხოვრებთა რიცხვი შეადგენდა მთელი მოსახლეობის 28,7%, ებლა კი ის უკვე გაზარდილია 30%¹⁾; აშკარაა ებლა ჩვენი პირველი სურათის აზრი; ახსნა განმარტებანი საჭირო არ არიან.

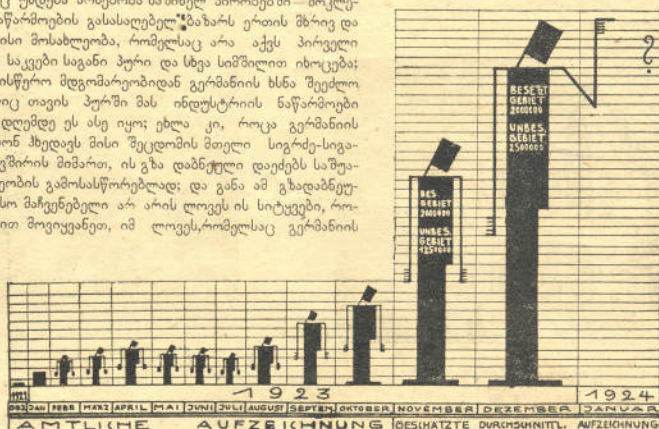
მეორე სურათი, რომელიც იძლევა წარმოდგენას უმუშევრობის მიმდინარეობის შესახებ გერმანიაში დაახლოებით ერთი წლის განმავლობაში დღემდე, ყველაზე უკეთ ასურათებს ამ ქვეყნის თანამედროვე ეკონომიკურ მდგომარეობას და მის პერსპექტივებს; უმუშევრობის ზრდა გარდა მისი წაუთრივ სოციალურ უბედურების ხასიათისა, ქვეყნის წარმოების მიღწეების და კაცთსტრუქტურული მდგომარეობის მაჩვენებელია აგრეთვე; ასეთ პირობებში, როდესაც ერთი მხრივ გერმანიის ინდუსტრია, რომელსაც უხდება არსებობა საშინელ პირობებში — მოკლებული თავის ნაწარმოების გასასაღებელ მანქანას ერთი მხრივ და მეორეს მხრივ მისი მოსახლეობა, რომელსაც არა აქვს პირველი მოთხოვნილების საცეხი საგანი პური და სხვა სიმშლით იხოვება; ორივე ამ საბედისწერო მდგომარეობიდან გერმანიის ხსნა შეეძლო ჩსუნის, რომელიც თავის პურში მას ინდუსტრიის ნაწარმოები გამოართმევდა; დღემდე ეს ასე იყო; ებლა კი, როცა გერმანიის ბურჟუაზია თითოეულ ჰელდეს მისი შეცდომის მთელი სიგრძე-სიგანის საბჭოთა კავშირის მიმართ, ის გზა დაბნეული დაიქმნა საშუალებას მდგომარეობის გამოსასწორებლად; და განა ამ გზადაბნეულობის საუკეთესო მაჩვენებელი არ არის ლოვეს ის სიტყვები, რომელიც ჩვენ ზევით მოვიყვანეთ, იმ ლოვეს, რომელსაც გერმანიის

ბურჟუაზია ყოველთვის დიდის იმედით და რწმენით მიმართავს ხოლმე რჩევებისათვის კრიტიკულ მომენტებში. დგას გერმანიის ბურჟუაზია დღეს ამ ციფრების, სტატისტიკის წინაშე და უკერს რომ ასე ზედმწევენიოთ გამართლებად პრეტის სიტყვები:

„Du mußt herrsehen und gewinnen
— Oder dienen und verlieren,
Leiden oder triumphieren —
— Hammer oder Ambos sein!“¹⁾

საბჭოთა კავშირის მიმართ თავებულობა — გერმანიის კაპიტალისტები დღეს კი ინანიებენ საქმოდ; საბჭოთა კავშირის კი დღეს მაინც ძალიან ცოტათ, ესპირობება კაპიტალისტური გერმანია.

კან.

სამმართველოს ოფიციალური დიოგრაფია — საშუალო რიცხვი.

ნიკო ფიროსმანია.

(მხალა ზიოგრაფიისათვის¹⁾).

ფიროსმანი ქიზიყდარეა, სოფ. მირზაბადი, გლეხიკის შვილი. მისი გარეგნება ატარებს ქართული გლეხის ნაციონალური ტიპის ყველა ნიშანს: ის ახოვანია, ბრეტ, შავგერმანი, დამშენებული დიდბონი თვალებით და დიდი ულვაშებით, თამაშ წელთა მოკარბების წყალობით ქაიარა, ებარება, ოდნავ გახმადარი, სახის კანს გადაქარავს მოყვითალო ფერი, რაიც დაწყველილ სოციალურ პირობებით და ბოლო ხანებში ფიროსმანის განწყობილ თანამგზავრის სიღარიბითა აისინება.

მ. ზაზიაშვილი მას შეხვედრია 42 წლის წინად, როდესაც ფიროსმანი დაახლოვებით 25 წლის იქნებოდა. მაშინ ფიროსმანი სოლოლაკში მსახურობდა ვინმე მდიდართან ხელზე მოსამსახურედ.

დამოუკიდებელ საქმიანობას დახატებული ფიროსმანი და ახალი ნაქონი სხიან სახელოსნოს ეცოლაინოვის ქტაზე. საქმე ვერ ხეირობს. ამის შემდეგ პოულობს ახალ ამხანავს, გეზარინებს და იწყებენ ახალ საქმიანობას. მაგრამ ფიროსმანის საქმე მაინც უიშელოა: მის ნა-

¹⁾ ეტრნალ „დროშა“ მეტად დინატურესტულია ხალხურ მატერის ნიკო ფიროსმანიშვილის და მისი უმეოვნების ბედით: ჩვენ შივიდთ ზომები, რომ დავაგროვით რაც შეიძლება მეტა მხალა სიღარიბეში დაღუბნილ შესანიშნავ მატერის ცხოვრების შესახებ. ჯერ ჯერობით ვათავსებთ საუბარს მატერა გ. ზაზიაშვილთან, რომელიც ჩაწერილია ჩვენს რედაქციაში. როგორც ვკითხვე-

1) იმპერიალისტურ ომის დასაწყისში (1914 წ.) ეს ლეკი ეროვნულ ჰიზმთ იყო გამოცხადებული; ყველაზე და ევლადიფიზი იყო ის აღუტყლიდი; ამ სიტყვების გაგომებისას ყველანი ფიქრე უნდა ამდგარიყვენ ქედ მოხდით: ნიშნავს: „შენ უნდა იფიქრო, გახეიადდე, ან მონად იქცე და დაიღუპო; ან უნდა იტანჯო ან დასიტყბ ტრიუმიფი, ან გახდეს ნაქტო ან გრდმდით გარდაიცე.“

ბატებს ბაზარი არ აქვს. ხოლო მისი ამხანაგის შრომაზე მოთხოვნილება არ არსებობს. ამის შემდეგ ის სამუდამოთ გამოეთხოვა თავის სახელოსნოს, აღბათ გულისტყვილით და რკ. გზის საქონლის მატარებლების კონდუქტორად შევიდა. კონდუქტორად ის დიდხანს მსახურობს. მაგრამ შემდეგ რაღაც მიზეზის გამო სტოვებს სამსახურს და სახელოსნოს გახსნის მაგიერ, მელოქ-აზარიანის შენობის წინ სუფამს მაგიდას და რძესა და მაწონს ყიდის. საქუთარი სახელოსნოზე უფრო ზელსაყრელი ეს „წერილი ვაჭრობა“ აღმოჩნდა, ისე რომ ცოტა ხნის შემდეგ მოსაქმეობა იზრდება და ფიროსმანაც ადგილი შეიცვალა და საქუთარი ღარაბა გახსნა ბაზრის ქუჩაზე, სადაც იმავე რძითა და მაწონით ვაჭრობდა. ვაჭრობაში ამხანაგიც შეიცვანა. უცხოელში ფიროსმანი გულკეთილი იყო და უყვარდა ქონების უხედავ გაცემა მის მიზეზი იყო, თუ ამხანაგის ოინები, ფიროსმანი გაკატრდა მისთვის იოთა ლოდნელად.

ბორჯომი—დასასვენებელი სახლი.

ამ ყოველდღიური ცხოვრების გაკირების დროს ფ—ი თავისუფალ საათებს მხატვრობასა სწირავს. თავის ნახატებით ამშვენებს საკუთარ დუქანს.

გაკატრების შემდეგ სრულიად აერია ცხოვრება. დარდსა და ბოღმას, გულზე მოწოლის, ალკოჰოლში აღორძინება. მაგრამ სასმელებში განსაკუთრებით არაყს ეტანება, ალბად იმიტონ, რომ არაყის ნისლი უფრო სწრაფად მოდის ტვინთან, უფრო მალე აქარწყლებს ნაღველს. უბინაო და უსახლკარო, სამიკიტნოში დაეხეტებოდა და თუ ვინმე გულკეთილი კაცი არ მისცემდა ბინას, ის ცის ქვეშ ათედდა ლამეებს, თავის ნახატებს უშუალოდ უცულის მელტქნებს ღვინოზე, ნატურალური წესით. მი-

ღებას ბიკან სახელწოდებულ გამოცემულმა შეუდგა ნიკო. ფიროსმანი შეიძლება მონოგრაფიის გამოცემა. კლიშეები მის სურათებისა და მხადებულისა ატოვოვრადის სახელწოდებულ მონოგრაფიაში. სახალხო გამოცემულმა უკვე გამოიყვანა ეს ლიშეები და შემოადგამაზე წიგნი მხად იქნება. „დროშაში“ მოთავსებული მასალები ფიროსმანის შესახებ, გადაცემული იქნება მონოგრაფიის შემდგენელთა განკარგულებაში.

რედ.

სი ცხოვრების ყველაზე უბედურ წუთებში საზოგადოებაც დაინტერესდა ამ უცნობი მხატვრის ვინაობით. ეძებენ ავტორს იმ ნახატებისას, რომლებსაც ჯერ მხოლოდ მელტქნები ყიდულობენ და თავიანთ სავაჭროებს ამშვენებენ. ჯერ კიდევ მხატ. ზდანევის ენაბა ფიროსმანი და მისგან რამდენიმე სურათი გყავდა. საზოგადოება აქცევს ყურადღებას უბრალო „კლიონკა“-ზე მინ გახსნილ საღებავებით ნახატ სურათებს, რომლებით ჯერჯერობით მხოლოდ სამიკიტნოების მთვრალ სტუპრებს შეუძლიათ დასტკენ.

მხატვარი მოსე თოიძე შეუდგება ფიროსმანის კვალის ძებნას. ის მკვდარი გონათ, მას იპოვიან შემთხვევით დიდუბეში, ერთს უპატრონო, კუბოსავით გრძელ ოთახში, დაბნელებულს, ეს ამ დროს ბატავს შოთას პორტრეტს. მას ოცეებს საზოგადოებისაგან მოგზავნილი უცხო სტუპრები. მოსე თოიძე სთხოვს, რომ დახატოს, რაც ესურება. ის ბატავს „ქორწილს“.

ფიროსმანი მიჰყავს „სახალხო, ფურცლის“ რედაქ-

ბორჯომი—გაზის ქარხანა.

ციაში და კლართან სურათს აღებინებენ. ვილაც უცნობი აბლევს მას ას მანეთს ფერების საყიდლათ. თითქმის არის ნიშნები, რომ ამ კაცის ბედი მტრიალდა კეთილისაყენ. ის გამოიწივს გელისაგან გაქმენდილ ცხოვრების გზაზე, ამის თავდებია საზოგადოების დაინტერესება ამ უბედურ მხატვრის ბედით. მაგრამ უსაფუძვლო ასეთი იმედი. ის მალე დაიწვეწვაში გადადის. ფიროსმანიც გაჯავრდა განათლებულ საზოგადოებაზე, რომ „სახ. ფურცლის“ დამატებაში მის პორტრეტის გვერდით მასზე კარკატურა მოათავსეს, მისთვის მიღებული ეს გამახვილებული დიკინეა. ის გაბრაზებული მიმართავს თავის მეგობარს, რომელმაც საზოგადოებას ფიროსმანი გააცნო, ასეთი ბიფეთის გიდაკიდებისთვის.

ამის შემდეგ ყოველგვარი კავშირი ფიროსმანსა და საზოგადოებას შორის წყდება. ერთი წუთით ამოყვანილი ცხოვრების უფსკრულისაგან, ის კვლავ უბრუნდება ძველს ბინას. ღვინოს დაუმეგობრდა, მას იპოვდით რაყეზე, ნაძალადეში, დიდუბეში და უფრო ხშირად სამიკიტნოებში.

ნ. წიქ.

— **გ ა ნ ც ხ ა ღ ე ბ ა** —

შპეშულშეაში ღა აბარაბზე
მიმაპალ

მოსამსახურეთს, მუშათს ღა სხვა
მოქალაქეთს საშუალოდღოთ!

საოჯახო ბარჯის ღა აგეჯეულობის ქერდობიდან
ღა ნეცსლიდან დასღვევის მიზნით თბილისის ღა
ბაქოს ქალ. სადგურებში არსდება შესანახად მიღება
ასეთ ნივთებისა.

ნივთები მიიღება შეკრული ღა უამისოდაც სრული
გარანტიით მისი დაუზიანებლად შენახვისა.

ნივთები მიიღება საფასურის გამოცხადებით.

შესანახი ქირა ღ დასღვევა ხელ მისაწვდენ ფასში

მისაბართი: თბილისში; განოვის ქ. № 3.

გაქოში ჯაფარიძის ქ.

გ ა ო ნ ს ნ ა

რუსეთის სავაჭრო-სამრეწველო

განვიხილო

ს რ უ ლ ი ა ღ
ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს
კ ა ნ ო ლ ო რ ა

ტფილისში, ამიერ-კავკასიის
საგარეო ვაჭრობის
ყოფილ უნობაში, კეცხო-
ველის ქ. № 5.

(უოფილი ღოზის-მეფიქოვის)

ბანკი აწარმოებს ყოველგვარ
ოპერაციებს

წმინდის თანახმად.

ფეხფეხიკუბა